

tias agens Deo et sancto Dei, prout poteram eundo noctem explevi, et insperato mane ad domum meam veni. Et quia prohibente dolore corporis huc statim venire non potui, ecce octavo absolutionis meae die venio ad referendas gratias Deo et sancto Wicberto. His auditis, laudabant omnes Deum in sancto ejus, laudabant Deum in virtutibus ejus, laudabant Deum in cimbali jubilationis, et personabat ecclesia in laudibus sanctæ Trinitatis.

8. Post decessum bonæ memoriæ domni Lietardi abbatis (an. 1113, Febr. 4) multæ et magnæ adversitates occurrerunt nobis, quibusdam familiæ nostræ neglecta ecclesiæ jura sibi vendicantibus, et in nos nostra reclamantes quasi sua calumpniantes dure vindicantibus. Quam tragediam quia satis cantata est in mundi theatro hic referre supersedeo, cum proprium locum desideret ejus plena relatio. Igitur ad discernendam ab hominibus iniquis causam nostram dux Godefridus Lovaniensis Gemblaua venerat, ubi magna tam optimatum quam satellitum²⁰⁷ ejus frequentia convenerat. Corpora sanctorum Exuperii martiris Maclovi et Wicberti confessorum in medio ecclesiæ terratenus jacebant, ut quia peccatis obstantibus exaudiri non merebamur in tribulatione nostra, per hanc sanctorum satisfactionem reconciliaretur nobis Dei misericordia. Ad horum ergo sanctorum venerationem multi eorum qui convenerant ad diem illum convertebantur, præcipue ad sancti Wicberti, cujus nomen gloriosa miraculorum novitate tunc temporis celebrabatur. Inter alios quidam nobilium Henricus de Bierbais aderat, qui licet filius sæculi tamen ipsi sancto Wicberto genere proximus erat. Qui cum juxta transiret multis comitantibus: *Eia, inquit, stemus, et Deum in sanctis suis adorando, parentem meum sanctum Wicbertum salutemus.* Hoc dicto cæperat appropin-

quare, cum quidam juvenculus miles tam levis animo quam ætate: *Dic, inquit, illi ut me adjuvet, quia hic subsistere mihi otium non est.* Ille dieti levitatem abhorrens, ad orandum præcubuit, male sanus autem juvenis pertransire voluit, sed divino verbere correptus non valuit. Et enim facie subito distorta, quidam membrorum tremor et oblivio mentis eum interceptit, et labantibus vestigiis vix subsistere nedum ire posse cœpit. Oculi torvum aspicere, aures surdescere, lingua balbutire, ita ut de homine nichil jam videretur habere. Nisu tamen quo potuit ad locum usque chori perreptavit, et quendam fratrum²⁰⁸ ibi sedentem videns, illi se adjungere temptavit. Horrui ille torvum hominis aspectum, sed miseratus est debilem incessum. Ita horror fugere, miseratio compellebat stare. Vicit autem miseratio, et quem horruerat primo aspectu, appropinquavit misero. Seorsum ducit hominem, quis, unde, quomodo in hanc faciem sit mutatus, quærit per ordinem. Ille exponens personam, locum, tempus, causam: *Ego, inquit, Gerardus de Morealmes, hodie cum quibusdam primoribus et sodalibus meis hoc oratorium intraveram, et illis erga sanctorum præcipue sancti Wicberti venerationem devote se agentibus, devotionem eorum quibus non deceit irridere cœpi sermonibus. Eam ob causam in miserabilem quem cernis habitum me demutatam scio et confiteor, utque a sanctis, præcipue sancto Wicberto, quem specialiter offendi, veniam merear, te consulente, precor.* Peccatum ergo suum humiliter confitentem frater ille corporali verbere correxit, et correcto penitentiam indixit. Adeo autem præcordialis fuit ejus penitentia, ut eam statim consequeretur venia, dum ita in juvenilis ætatis decorem illico est reformatus, ut se sibi tam subito redditum sit miratus.

VARIE LECTIONES.

²⁰⁷ satellum c. ²⁰⁸ fr̄m.

VITA DEODERICI EPISCOPI METTENSIS AUCTORE SIGEBERTO GEMBLACENSI (Edidit Domnus PERTZ, Monum. Germ. hist. Script. t. IV, p. 461.)

MONITUM

Sigebertus, cum circa annos 1027-1030 (909) natus monasterium Gemblacense sub abbate Olberto, doctrina et meritis insigni (910), intrasset (911), sub Macelino successore ejus paucos annos versatus, a Folcino abbatis fratre, tunc monasterio Sancti Vincentii Mettensis præposito, pueris instruendis Mettas accessit; et in civitate amœnissima primam ætatem exegit. Ubi positus multa opuscula scripsit (912), et humanitate, sapientia et doctrina inclaruit. Erat, ut Anselmus tradit (913), et sapientiæ fons patens, non solum monachis sed et clericis ad se undique confluentibus, nec solum Christianis, sed et Judæis in eadem urbe commanentibus erat charissimus, pro eo quod Hebraicam veritatem a cæteris editionibus secernere erat peritus, et

NOTE.

(909) Annos circiter 85 exegisse videtur.

(910) Cf. de eo Sigebertum De SS. ecclesiasticis, cap. 142.

(911) Sigebertus exsequias ejus a. 1048 vidit;

Gesta abb. Gemblac. Dachery edit. 2, II, 767

(912) Sigebertus De SS. ecclesiasticis c. 174.

(913) Gesta abb. Gemblac., contin. p. 768.

in his quæ secundum Hebraicam veritatem dicebant, Judæorum erat consentiens assertionibus. Vere jam primus, quem se edidisse proficitur, liber (914), Vita Deoderici episcopi, juvenem ostendit benevolum, pium, veri pulchrique amantem, et varia doctrinæ specie insignem, diligentem sacrarum Scripturarum, auctorum classicorum (915), Patrum (916), et sui etiam temporis scriptorum (917), lectorem, sedulum antiquitatis patriæ scrutatorem, scriptorem vividum, elegantem et paulo floridiorem. Delectatur enim versibus et vocibus poetarum decerptis et sententiis rhythmo et sono sibi respondentibus, ita ut vel hexametris pentametrique membra in easdem syllabas plerumque convertat. Vitam Deoderici scribendam suscepit precibus Ulrici et Rudolphi fratrum et pietate ductus in conditorem monasterii, in quo ipse degebat (918), Sancti Vincentii; cui operæ quæcunque conferre possent monumenta antiqua (919), chartas et privilegia imperatorum et pontificum (920), historiam translationis reliquiârum a Deoderico in Italia collectarum a clerico ejus qui rebus interfuerat conscriptam (921), congesta in laudem episcopi et civitatis Mettensis concinnavit. At cum in Deoderico aliqua non levi vituperio digna haberentur, ea tamen Sigebertus, episcopus justo acrius in violatoribus bonorum S. Vincentii invecum dicere contentus, ne acu quidem tetigit. Quod utrum ignorantia an dissimulandi animo tribuendum sit, non liquet, cum Sigebertus nec a Thietmuro (922), in opprobrium Deoderici prolata legerit, nec eum jam tum, quum vitam Deoderici ederet, ab Alperto (923) circa exitum Deoderici tradita novisse constet.

Scriptis tempore Folcuini abbatis cum consecratio ecclesiæ S. Vincentii, a. 1050 celebrata, eorum qui interfuerunt quasi recenti in memoria hæreret (924), igitur intra annos 1050-1060.

Liber ipsius manu ut videtur correctus exstat in codice sæculi XI exeuntis, duabus columnis, littera minima exarato, fol. 1-5. Inde exscriptum Leibnitius tomo I SS. Brunsvicensium, p. 295-313, primus edidit, nosque correctiorem proponimus, indicata littera c.) lectione codicis, numero 1) manu scriptoris ipsius, 2) correctioris, et adjecta 3) varietate codicis regii Parisiensis n. 5294 signati, mbr. sæc. XI, qui historiam translationis reliquiârum a Deoderico collectarum exhibet, a Dacherio in Spicil. V, p. 139, editam, in altera ejus operis editione t. II, p. 133, a Baluzio emendatam, Waitzii vero opera cum editis jam denuo collatam.

Nonnulla ex Vita Deoderici decerpta Sigebertus ipse Chronico suo a. 964 et 969 inseruit: laudatque eam auctor Chronici episcoporum Mettensium apud Dacherium Spicil. II, 228. Epitaphium capiti 21 insertum, etiam in codice sæc. XI, olim collegii Claromontani, postea Meermanni, jam viri clarissimi Sir Thomas Phillipps Middlehilli in Anglia, n. 1711 signato, habetur, unde olim ab Andrea Duchesne descriptum, Baluzius in Miscell. IV, 554, edidit, et Lappenbergius noster a. 1836 iterum exscripsit.

Subjicimus rhythmos in honorem Deoderici a Sigeberto compositos, quos ex autographo ejus in monasterio S. Vincentii Mettensis servato Meurisse in Historia episcoporum Mettensium, p. 329, 350, edidit.

RHYTHMI IN HONOREM DEODERICI.

Vita Deoderici meritis et tempore primi (925)
Hoc descripta libro, memori recitabitur ævo.
Hanc vix compegi vilique caractere scripsi
Christi pupillus Sigibertus, mente pusillus.
Hic tua, Vincenti levita, trophea relegi,
Hic, Lucia, tui reliquorum suntque triumphi,
Quorum sunt tituli seriatim prætitulati (926).
Quicquid peccavi, vobis debet reputari,
O Ulrice, tuoque simul fratri Ruodulfo,
Quos divinus amor, quos vestri ⁹²⁵ præsulis ardor

A Perpulit invitum me cogere satque renisum,
Hoc onus invalidis ut vellem tollere membris,
Ut vobis laudem, mihi det mea culpa ruborem.
Quisnam ad mercedem vobis neget addere laudem,
Qui talem librum divinis usibus aptum
Sanctis donastis propriis propriumque dicastis?
Res minor affectu, major devotio censu ⁹²⁶.
Semine plura metes, in spe qui semina mittes.
Nil recipit gratis, qui dat, Deus, omnia gratis.
Laus danti, pax servanti, crux diripienti.

EPISTOLA DE VITA ⁹²¹ DOMNI DEODERICI PRIORIS METTENSIS EPISCOPI.

Domno reverendo, patri venerando, domno abbati et abbatum speculo, F.... servorum Dei utinam ultimus servulus S... quæ promisit Deus se diligentibus. De gestis domini et patroni nostri Deoderici quæ veraci relatione agnoscere potui, fideliter, pro captu meo, annotare studui, ausu quidem temerario, affectu tamen voluntario. Non enim reor displicere animo faelis æthonomi, quicquid accedit laudibus sui domini. Monebat me animus hoc vestro nomini asscri-

B bere, set non fuit consilium, culpa mei tardi ingenii laudem vestram deterere, quem dignitate litteralis scientiæ constat cunctis præcellere. Vos ergo, qui lectionis divinæ assidua dulcedine consuestis delectari, patiamini, quæso, gustu inculti sermonis os vestrum amaricari, ut magis vobis repetitus placeat dulcor, quem ad horam insuetus torserit amator; dum delictiosus plerumque stomachus rapula atque ascasias ⁹²² mavult imulas, necdum omnis abacta est pauperies

VARIE LECTIONES.

⁹²¹ ita c. ⁹²² sensu 1. ⁹²³ devita add. ⁹²⁴ ita corrigo; ascidas c. Imas ascasias tenerrimas. esse, quisque novit. Leibn. correxit acidas jurulas.

NOTÆ.

(914) De SS. ecclesiasticis c. 171: Scripsi Vitam Theoderici episcopi, conditoris ipsius ecclesiæ et abbatia; in qua etiam per digressionem laudem ipsius urbis heroico metro declamavi.

(915) Horatii præcipue, cujus plures locos scripsit inseruit.

(916) E. g. Augustini; v. cap. 5, n. f.

(917) E. g. Ruotgeri et Widukindi c. 1.

(918) Cap. 14.

(919) Cap. 13, 16, 17, 18, 21.

(920) C. 14, 20.

(921) C. 16.

(922) III, 9.

(923) Cujus nro in Chronico usus est.

(924) C. 22.

(925) Secundus Theodericus sedit annis 1095-1047.

(926) V. caput 16.

epnus regum; nam vilibus ovīs nigrisque est hōleis ⁹⁰³ **A** *displicet, mortiferum præfigite theta. Loquatur muta hodie locus. Non attendatis, quis vel quali scripserim stilo, set quid et de quo: et adhibita paternæ censuræ ferula, si placet, acuto veru confodite suærfua; si*

EXPLICIT EPISTOLA.

ITEM PRÆFATIO SEQUENTIS OPERIS.

Laudemus, inquit J̄esus filius Sirac, viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua, qui ⁹⁰⁴ in generationibus suis gloriam adepti sunt, et in diebus suis habentur cum laudibus. Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum, et sunt quorum non est memoria; perierunt quasi non fuerint, et nati sunt quasi non nati, et filii ipsorum cum illis. Set hi sunt viri misericordiæ, quorum justiciæ oblivionem non acceperunt (*Eccli. XLIV, 1, 8-10*). Ecce amator sapientiæ piam patrum suorum amplexatus gloriam, merito illorum detestatur socordiam, qui oblivione vel incuria patiuntur obliterrari majorum suorum memoriam. Cum enim in memoria æterna sit justus, et memoria justī semper sit cum laudibus, profecto, sicut bonis operibus paratur animæ justī beata immortalitas, ita etiam per bonorum operum memoriam paranda est nomini ejus gloriæ longævitas. Si ergo his ⁹⁰⁵, qui dederit calicem aquæ frigidæ tantum in nomine justī, mercedem suam non perdet: et ille, credo, mercedem justī accipiet, qui laudes justī vetustate senescere vel oblivione sepeliri prohibet; quia procul dubio ad laudem Dei spectat, et mercedem justī accumulat quod integritas vitæ eorum alios suo exemplo ad bo-

num invitat. Quocirca solent multum multi conqueri; alii, quod vitam prædecessorum suorum, alii, specialium patronorum suorum ita penitus aboleverit oblivio, ut præter ⁹⁰⁶ nomen, et præterquam quod eos in diebus suis constat placuisse Deo, nulla rerum gestarum fiat mentio, ut per eos nomen Dei benedicatur, qui omnia in omnibus operatur. Hæc eadem conquestio nos super ⁹⁰⁷ domino et patrono nostro Deoderico magis magisque sollicitabat in dies; quia opera ejus multa et magna sic pene consumpserat oblivionis caries, ut lignum vermes, vel sicut tinea vestes. Quam sollicitudinem a majoribus relictam nobis, transmittere posteris nostris non debemus; set ea curiosis oculis inquirentes, præstante illo, qui linguas infantium facit disertas, stilo certitudinis enucleare temptabimus. Probemus ergo devotionem erga patronum nostrum; offeramus oblationem nostram ei, qui vere erat Dei templum; et si non habemus puritatis auram, eloquil argentum, munditiæ byssum, geminæ ⁹⁰⁸ dilectionis coccum his tinctum (*Exod. xxxv, 6*), saltem de pilis caprarum texamus sagum cilicinum, vel ad operiendum corporis ejus tabernaculum ⁹⁰⁹, vel saltem ad tumuli ejus pulverem extergendum.

INVOCATIO

Ingressuri ergo viam, ut veniamus ad narrandam **C** veraciter justī viri vitam, ejus, qui via, veritas et vita est, invocemus gratiam, ut qui lacte pascit edentulos, nos doctrinæ suæ pascat edulio, et sapientiæ suæ erudiatur alloquio.

domine Christe deus omnipotens princeps sine
[principio
Kyrie ⁹¹⁰, Christe, theos, pantocraton, archos, anar-
[chos,

Sis mihi principium, dux, via, præsidium,
Ut valeam per te, condigne scribere de te.

Pendet mens a te; quis quid erit sine te.
Laudatis sanctis, laudatus sanctificaris;
Et justī quid honor? justificantis amor.
Prædico sanctorum sanctum, cum prædico sanctum;
Pulcri laus operis, laus erit artificis.
Ecce repono tuum tibi justum Deodericum;
Adsis una Trias, animæ trina monas.
Vix mutlire queo, matum precor os aperito.
Ipse doces asinam, quæ doceat Balaam.
Naturæ tibi lex non obstat legifer exlex;
Nempe sequens nutum, nescit habere statum.
Tu linguans mutos, elinguans atque disertos,
Cordis tange petram, petra refundet aquam.

INCIPIT VITA DOMNI DEODERICI EPISCOPI MAJORIS

CAPITULUM 1. De nobilitate generis ipsius. Igitur virum **D** comite Everardo patre et Amalrada ⁹¹¹ matre accepimus ⁹¹² vitæ memorabilis et memoriæ venerabilis Deoderici, ex pago Saxoniz Hamalant (927) oriundum, progenitum, orbis ad ornatum quem vere credimus ortum (928). Alius fretus ingenio ab ipsis ordiretur

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁰³ i. e. oleribus. ⁹⁰⁴ q. et in 1. ⁹⁰⁵ i. e. is. ⁹⁰⁶ præterquam 1. præter 2. ⁹⁰⁷ semper 1. ⁹⁰⁸ genuinæ? ita gemina apud Thietmarum sæpius occurrit; cf. SS. III. 859. — gemmæ L. ⁹⁰⁹ vel s. ad 6. ejus manæ 2. ⁹¹⁰ Kyrie c. ⁹¹¹ verum 1. ⁹¹² ita Leibn. bene correxit, cf. cap. 21. AMALRABA c.

NOTÆ.

(927) In utraque riva Isalæ.

(928) Versus hexameter.

ennābulis narrationis telam; laudaret docitem puericiam, magnificaret mactæ indolis adolescentiam; ubi ventam esset ad Pythagoricæ litteræ bivium, mundum cum blandiciis suis abigeret sinistrorsum; animum vero iusti, tendentem ad propositum immortalitatis bravium, ageret angusto callē dextrorsum. Quid plura? per singulos gradus ætatum disponeret in corde ipsius ascensionis virtutum. Nos, quoniam viribus diffidimus, quoniam ad propria dicenda vix sufficimus, communia prætermittimus, et quoniam brevitatē studemus, solam morum honestatem et natalium nobilitatem in eo prædicare contenti sumus. Et illam quidem nobilem morositatem multiplicabat⁹²³ in dies divinæ cooperationis præsentia; religiosam vero generositatem attollebat cognatorum et affinium ejus, primatum scilicet Galliæ et Germaniæ, eminentia, et insuper imperialis consanguinitatis cumulabat magnificentia. Matrem nempe ejus scimus Mathildis reginæ fuisse sororem, quæ ex Heinrico rege genuit Ottonem majorem et Heinricum ducem, eorumque fratrem multa laude dignum Brunonem, qui ita inter omnes temporis illius emicabat mortales, velud inter ignes luna maiores (HORAT. *Od.* 1, 12). Hæc vero erant (929) filiæ Thiadrici ducis, quarum fratres erant Windukin, Immed et Reinbern. Reinbern autem ipse erat, qui pugnavit contra Danos, multo tempore Saxoniam vastantes, vicitque eos liberans patriam ab illorum incursionibus; et hi erant stirpis magni ducis Windukindi, qui bellum potens gessit contra magnum Karolum triginta ferme annos. Porro Brunonem, quem supra nominavimus, tanta meritorum prærogativa divinitatis commendabat pietas, ut, quem Coloniensis archiepiscopatus illustrabat dignitas, etiam dominatus tocius Lotharingiæ insigniret sublimitas (930).

2.⁹²⁴ *Qualiter sub disciplina domni Brunonis profecerit.* Hujus ergo consobrinus, cui hoc opus eudicitur, Deodericus⁹²⁵ in sanctæ Halberstedensis ecclesiæ gremio a primis annis maternæ pietatis ubere ablactatus, et sublimiter ut competebat educatus, naturæ et morum dulces et uberes repromittebat fructus. Verum ubi gemma episcoporum Bruno pontificale ascendit solium (an. 953), hic assumpta forma discipuli se ejus individuum agebat socium. Et quia erat quondam in castris cœlestis militiæ civiliter militaturus, sub eo in sanctæ Coloniensis ecclesiæ gymnasio⁹²⁶ per diutina diludia liberali tyrocinio est exercitatus, et per diuturna pro ludia laudabiliter probatus. Discebat ibi humiliter subesse, qui debebat multis aliquando utiliter præesse, et subjectis humili et discreta prælatione utilissime prodesse. Erat in utroque, quod uterque in alterutro amplecteretur;

A et sicut ferrum ferro acuitur, sic alter alterius bona æmulatione ædificabatur. Primo quidem inter eos propinquitatis naturalis necessitudo pepererat amicitiam; deinde familiaritatis consuetudo aluerat benivolentiam; quæ etsi ex propinquitate tolli potest, ex amicitia tamen non potest, quia propinquitas sine benivolentia inane nomen retinet, amicitia benivolentiæ indiscissa cohæret. Sic in consobrinis istis propinquitati respondebat amicitia; amicitiam mutua solidabat benivolentia. Nec in vanum cedere poterat, quod vir, qui in Christo et in ecclesia talis tantusque futurus erat, quem mater ecclesia ad ornamentum et firmamentum sui nutrierat, quem natura, immo ipsius auctor naturæ, nativo ingenii bono ditabat, talis tantique magistri studio et doctrina institui et expoliri meruerat. Ut enim ait quidem (HORAT. *Od.* IV, 4).

Doctrina vim promovet insitam,

Rectique cultus pectora roborant

Ut cumque defecere mores,

Dedecorant bene nata culpa

3. *De promotione ejus ad episcopatum.* Ne ergo viro ad utilitatem multorum nato deesset materia virtutum, ne deesset tali opifici officina exercendorum operum bonorum, providit etiam super hoc superna dispensatio non solum ei, set et profectui plurimorum, ut cultor justitiæ plantatus in domo Domini, in atriis Dei nostri ut palma altitudine meritorum floreret, ut cedrus Lybani multiplicatus incorruptibili exemplorum odore redoleret, sicut oliva pinguedinem laticis et benedictionis fructificaret. Anno siquidem nongentesimo sexagesimo secundo a dominici hominis incarnatione, viam universæ carnis ingresso reparatore sanctæ religionis primo Adelberone, vacabat cathedra sanctæ Mettensis ecclesiæ proprio viduatæ pastore. Non defuit sibi sacrarium Spiritus sancti Bruno; non defuit, inquam, sibi vel tocius regni commodo; set, sicut in cæteris facere consueverat, sic et in hac re non quæ sua erant, set quæ Jesu Christi, quærebat. Nam cæteris quibus pollebat artibus etiam hoc addiderat, quod principibus cujusque ordinis, in quibus columbæ innocentiam, serpentis astuciam, et præcipuæ tutæ fidei simplicitatem vigere videbat, his adprime amicitiam suam accommodabat, his gratiam regis cumulatus conciliabat. Si quos talium privata adhuc vita obscurabat, hos oportune in loco defunctorum illustrium virorum sua opera suffectos, ad bene agendum accendebat⁹²⁷. Omnia quippe omnibus factus erat, quia omnes lucrifacere volebat. Is denique videns opportunum locum et tempus occurrisset⁹²⁸ sibi, ut ad firmamentum spiritualis fabricæ

VARIÆ LECTIONES.

⁹²³ multiplicata 1. ⁹²⁴ in codice vox Capitulum constanter repetita est. ⁹²⁵ DEODERICUS c. ⁹²⁶ ginnasio corr. ginnasio c. ⁹²⁷ ita Leibn. accedebat c. ⁹²⁸ occurrisse c.

NOTÆ.

(929) Hæc usque triginta ferme annos ex Widukindo I. 31.
(930) Cf. Vitam Brunonis, c. 22.

columnam solidam et sua manu politam stabiliret A in ecclesia Dei, utile duxit, consobrinum suum Deodericum, spectabilem genere et religione, illic incardinari. Aequa namque trutina consilii, locum, tempus, personam moderabatur, dignum scilicet iudicans eum, qui urbi nobilissimae principaretur, nec indignum fore urbi tantae potentiae, quod viro tantae nobilitatis ancillaretur, praesertim cum tempus illud egeret, ut prudentis fortisque rectoris auxilio defensaretur. Nimis enim superioribus annis in eam incubuerant rei publicae incommoda, cum ab incensore omnium malorum Conone invasa (931) (an. 934), pene direpta est et exterminata. Concordante itaque cleri totiusque plebis unanimi consensu, annitente etiam cuncto palatinorum senatu, intronizari eum fecit in augusta Mettensium sede, laeto omnium concentu, non sine magno caelestium virtutum applausu. Pontificali itaque petalo decoratus, et officiante magni meriti Heinrico (932) Trevirorum metropolita, benedictionis oleo 3 Nonas Martii consecratus (an. 965), satagebat nomen suscepti officii bonis implere operibus; malens scilicet haberi quam videri episcopus. Et primo a praedecessoris sui vestigiis non exorbitabat, set quem sibi nobilitatis excellentia aequiperabat, etiam morum probitate et religionis fervore imitari in voto habebat. Accendebatur enim ad bonum bono animi sui proposito, informabatur, ut diximus, praedecessoris sui recentis exemplo, nec exciderat animo sana boni institutoris eruditio, et quod omni praeminet magisterio, C coelesti insuper animatus est oraculo.

4. De primis litteris nominum per angelum datis. Dicamus ergo rem relatu et scripto majorum competentam, pro sui novitate merito in thesauro memoriae recondendam. Sanctus Clemens, principis apostolorum Petri auditor, Mediomatricorum autem primus apostolus et praedicator, inter caetera quae ei a. l. roboranda nascentis ecclesiae rudimenta contulit pius salutis nostrae amator, hoc speciale coelitus emeruit donum, ut nomina futurorum in ecclesia Mettensi pontificum acciperet, missa sibi per angelum, annotatis tantum primis litteris nominis. Adeptus vir beatus de quo agimus ecclesiae suggestum, cum quadam die delectaretur jocunda et seria affabilitate familiarium ac sapientium — nam etiam in hoc fideli suo Dei consuluerat dispositio, ut ei sapientium et honorum consiliariorum non desset collatio, — illa angelicae scripturae monumenta iussit deferri in conspectu suo. Quas cum diligenter inspexisset, et alias quidem aurei, alias argentei, alias alius cujuslibet coloris varietate formatas stuperet, et altiori intellectu per colorum varietatem variam meritorum cujusque qualitatem signari per-

penderet: inter alias sui nominis litteram argenteae colore albertem videt. Qui conversus ad semetipsum, et hinc profundum ex immutabile divinae praesentiae¹¹⁹ demirans consilium, inde bonae voluntatis suae considerans propositum: Si, inquit, cooperator omnium bonorum Deus bono affectui meo optatum ministraverit effectum, tanta bona in episcopatu me confido facturum, ut argentea ista littera quandoque transformetur in aurum. Haec quidem vir bonus de bono thesauro proferens, bonum ex abundantia cordis locutus est, nec segnior fuit in exequendis bonis operibus quam pollicitus est. Quae licet nobis ex parte inviderit majorum nostrorum incuria, et somno socordiae suae consopiti eum secum putaverint consepeliendum, adhuc tamen ejus multa et mirifica opera extant, quae eum¹²⁰ quodammodo nobis¹²¹ viventem repraesentant; ut liquido testificari possimus, quod in evangelio dicit Dominus: Si hi tacuerint, lapides clamabunt (Luc. xix, 40). Quis enim nesciat, vivacitate ingenii ejus et sagacitate consilii vel prudentiae singularitate, qua apud regni primores magni pendebatur, melioratum rei publicae statum, et in melius augmentatum sanctae Mettensis ecclesiae, cui auctore Deo praesidebat, pontificatum?

5. De veteris ecclesiae dejectione et novae edificatione. Ut interim de monasterio gloriosi martyris Christi Vincentii sileamus, in quo construendo totos animi sui expendit affectus, primo ex subcivis¹²² ejus operibus industriam ejus comprobemus. In primis major ecclesia pretiosi prothomartyris Stephani magnificentiae ejus testis occurrit, quam vetustate sui ruinae periculosam minitantem¹²³ decenter a fundamento reparavit. Stabat illo adhuc tempore illud antiquae reverentiae oratorium, servans thesaurum quod gemmas vincit et aurum, scilicet sanguinis prothomartyris pignus pretiosum. Quia non omnia nota sunt omnibus, de hoc oratorio paucis docebimus. Olim clamore Galliarum ante Deum multiplicato, et peccato malitiae earum nimis aggravato, purpuratae meretricis civitatibus propinavit calicem irae et indignationis justi iudicis commotio, ad ultimum earum exterminium Hunis laxatis, velut rabidis canibus ad devorationem ferarum et bestiarum agri instigatis. Pastores quique pro ereptione ovium suarum justa sollicitudine omnimodis ambiebant; set adeo peccata populi invalescebant, ut quamvis sacerdotes digni auribus Domini judicarentur, illi tamen, pro quibus orabant, indigni essent, ut exaudirentur. De hoc (933) porro oratorio aliquibus insinuatum est ex divina revelatione, et maxime sancto Servatio Tungrensi episcopo, Auctoris tunc temporis Mettensium praesulis familia-

VARIAE LECTIONES.

¹¹⁹ praesentiae f. ¹²⁰ cum c. ¹²¹ deest f. ¹²² ita L. subcivis . ¹²³ minitatem c.

NOTAE.

(931) Cf. Ruotgeri Vit. Brunonis, c. 24.

(932) Lege Theodorico; Heinricus a. 964 in Italia

obierat; cf. Cont. Reg., a. 965.

(933) Cf. Vitam S. Servatii Tungr.

rissimo, promissum est ex apostolica consolatione, hoc solum oratorium in Gallia Belgica interventu prothomartyris immune futurum a barbarica depopulatione. Jam urbem populosam et opulentam in favillas redactam doleres, cum tamen undique lambentibus flammis ab oratorio faces longius removeri gauderes, et barbaros percussos ea cecitate, quæ græce dicitur aorasia⁹²⁶, ab aditu aditi arceri stuperes, ut patesceret, quid posset fructuosa martyris fides. Stabat adhuc, ut dixi, quamvis longæva vetustate convulsum, simile jam cadenti, immo pene jam lapsurum. Set quamvis ruina videbatur intentare periculum, tamen præsentia sui antiquum credebatur representare præsidium. Cæterum præsul, qui ad restaurationem templi et ad omnia quæ usus vel decus æcclesiæ exigebat induxerat animum, credens quod non solum in manufactis habitaculis constet divinæ venerationis cultus, quodque locus nullum commendat, set magis nos illum commendamus, bene vivere si satagamus, non timuit illud evertere funditus, quamvis animos et oculos offenderit plurimum, quasi qui tulisset de medio evidens divinæ propitiationis inditium, et præsens meritorum prothomartyris testimonium. Exædificatam igitur æcclesiam liberaliter æcclesiasticis ornamentis honoravit, donariis insuper pretiosis locupletavit, partim a se ipso collatis, partim sui amoris gratia ab optimatibus regni æcclesiæ Dei oblati, et præcipue a munificentia gloriosi cæsaris Ottonis ejusque conjugis Adheleidis, cujus vita nichil aliud fuit nisi exemplar pietatis et castitatis. Set et gloria posteritatis eorum, Otto junior, in hac largitate non fuit inferior. Quia enim fidelis paterfamilias thesaurizabat non sibi, set dominicæ familiæ commodo, ut daret illis tritici mensuram in tempore oportuno, collaborabat bonæ ejus intentioni multa fidelium Christi devotio.

6. *De constructione Waltiodorensis cœnobii* (934). Ut de multis unum inseramus, fuit ea tempestate comes quidam nobilitatis gloria clarissimus, sanctitatis reverentia nominatissimus, eidem patri nostro genere propinquus; nomen erat ei Elbertus. Is, tactus instinctu cœlestis desiderii, posthabere cœpit omnia quæ ei habundanter ardebant pellacis gaudia mundi, indignum ducens, pro ejus lucro animæ suæ detrimentum pati. Qui legationem salutis suæ mittens ad regem cum duplo exercitu contra simplum nostrum venientem, idoneam inter se et Deum elegit mediatricem piissimam videlicet Mariam, ejus virginem genitricem; et cupiens non tantum sua set

A et ipsam vitam pro amore vitæ æternæ pacisci, felici commercio sua omnia Deo deditit ejusque genitrici, et in honore ejus monasterium construxit in villa Walciodoro, quam Mosa alluit in diocesi Leodicensi, ibique sub monasticæ religionis habitu aduavit divino idoneos famulatu, qui sibi seminarent spiritualia, et illi sua meterent carnalia. Qui, quia prædicti antistitis nostri⁹²⁷ gloriabatur consanguinitate, præsertim quia eum apud animum regis non parum valere videbat intima familiaritate, regisque regum gratiam promeruisse eum intellexerat ex⁹²⁸ mundi cordis sinceritate, nullum post Deum ejusque matrem quam eum sibi heredem subrogare maluit, idemque monasterium pro ejus amore juri sanctæ Mettensis æcclesiæ testamento delegavit, et imperiali decreto in perpetuum confirmavit (935). Ille vero, utpote vir non mediocris prudentiæ, quia non ingratus erat, tanto gratis æcclesiæ suæ præstito beneficio, ne ei præter æternam remunerationem etiam in terrenis deesset digna vicissitudo, villam suæ dittonis eidem contiguam loco, Hasteriam vocabulo, cum apenditiis suis eidem conjunxit cœnobio.

7. *Qui viri ea tempestate claruerunt.* Jure felicia dixerim Ottonis tempora, cum claris præsulibus et sapientibus viris res publica sit reformata, pax æcclesiarum restaurata, honestas religionis redintegrata. Erat videre et re ipsa probare, verum esse illud philosophi: fortunatam esse rem publicam, si vel reges saperent, vel regnarent sapientes. Præerant enim populo regni non mercennarii, set pastores clarissimi. Inter quos merito sui lucidis comparandos syderibus, nominatus et sæpe nominandus ille magnatum maximus, Bruno archidux⁹²⁷ et archiepiscopus, velut lucifer matutinus micabat rutilus. Post eum Deodericus noster, æcclesiæ regimen, regni columen, virtutis specimen, passim nominis sui spargebat lumen. Treviris aurigabat currum Dei Henricus⁹²⁸, post eum Egbertus; qui cujus sanctitatis fuerint si quis ignorat, facile inveniet a quibus discat. Leucis præerat Gerardus, Virduni antistabat Wicfridus; qui quales fuerint, vel hinc potest sciri, quia collegæ fuerunt hujus nostri Deoderici, ex disciplina scilicet Brunonis incliti, cujus etiam judicio ad gradum pontificatus meruerunt provehi. Porro Wicfridus usus est in omnibus prompta opera præsulis Deoderici, et maxime in construendo cœnobio sancti Pauli confessoris in suburbio Virdunensi, a quo etiam pretiosiora auro

VARIE LECTIONES.

⁹²⁶ manus 2. addit: Si quis quid sit aorasia querit, ex verbis sancti Augustini discere poterit, qui in libro questionum in genesi sic ait: Viros vero qui erant ad ostium domus percusserunt cecitate. Greci habent aorasia, quod magis significat si dici potest aviditas, que faciat non videri, non omnia set quod opus est. Hac aorasia et illi percussi sunt qui querebant Helyseum. Hanc et illi abuerunt qui Dominum post resurrectionem cum illo ambulantes in via non cognoverunt. ⁹²⁷ nostris c. ⁹²⁸ et 1. ⁹²⁷ archidux c. ⁹²⁸ henricus c.

NOTÆ.

(934) Wassor, dioc. Namurcensis.
(935) A. 946, Sept. xix, Reins Eilberti donatio ab Ottone confirmata est, Miræi Opp. I, 259; cf.

Chron. Walciodor. Dachery ed. 2, II, p. 709, et Vitam Forannani Mabill. Act. V, p. 587.

et topatio ossa sancti martyris Gregorii Spoletini impetravit, quæ decenter, ut hodie est cernere, in æcclesia eadem reposuit. Possem recensere plures cujusque ordinis ea tempestate insignes, set nolo extædiuntur aliorum mentes vel aures. Isti præter eos quos fama obscura recondit, hujus patris nostri contemporales, aliqui etiam contubernales, aliqui contribules; hi inquam ejus in bonum cooperatores, hi in castris domini Sabaoth hujus egregii antesignani fuere commilitones, hi omnes succenturiati, in otio et in negotio causis regis aderant, ejusque nepotem Deodericum alii patris honore, alii fratris amore mirifice excolebant.

8. *De morte domni Brunonis.* Postquam (936) igitur venerabilis archiepiscopus Bruno totam composuerat Lotharingiam, Compendium perrexit compositurus etiam Franciam, habens secum consobrinum suum Deodericum, in cunctis operibus bonis fidelissimum adiutorem. Eum quippe ab exordio incardinacionis ejus in omnibus negotiis exhibebat sibi cooperatorem, præsignans eum operum suorum fore imitorem, et gratiæ virtutisque sibi cælitus concessæ non longe post heredem. Vir ergo pacificus volens vocari Dei filius, dum operum suorum bonæ consummacioni esset intentus, decidit in lectum corporis gravèdine detentus; et Remis usque regressus, ibidem invalescente ægritudine est retentus. Sentiens itaque finem suum a Deo sibi notificari, numerumque dierum suorum consummari, sciensque quid deesset sibi, deliberavit secum elemosinis peccata sua redimere et thesauros suos in gazophilato cæli recondere, scilicet in usus pauperum et æcclesiarum Christi expendere; et vocans ad se refrigerium doloris sui et vitæ mortisque solatium Deodericum, et Viridunensem — nam et is præsto erat — Wicfridum, coram eis dictavit et signavit testamentum suum, eosque sanctionis suæ testes et testamenti sui statuit designatores. Jamque impendente tremebunda dissolutionis suæ hora, nisu quo poterat ad nepotem suum Deodericum se convertens, eique ex præcordiali affectu ultimum vale dicens: *Domine, inquit, ora.* Mox devote et confuse cantu et planctu personante omnium, anno Domini nongentesimo sexagesimo quinto, 5 Iduum Octobris, solvit naturæ debitum, cælo mittens gaudium, mundo relinquens justiciam. Deodericus cum coepiscopo corpus amici Coloniam reportavit, testamentum clerico et civibus resignavit, fidem devotionemque, quam vivo monstravit, etiam defuncto non negavit. Dolens imperator se unico solatio viduatum, affectum quem habebat in fratrem transfudit in consobrinum. Dolens antistes se superstitem esse animæ suæ dimidio, ne impar aut indignus esset regis animo, fratrem ei repræsentabat fidelitate et obsequio, et sicut scriptum est: *Requievit spiri-*

tus Helyæ super Helyseum ad faciendâ signa et prodigia (IV Reg. 11, 15), sic omne spiritualis gratiæ donum, quo Brunonem Dei insigniverat gratia, mirareris in Deodericum transfusum ad disponenda regni negotia.

9. *De unanimi fraternitate cleri Mettensis et Halberstedensis.* Erat huic imperialis nobilitatis et episcopalis dignitatis viro jugis vigilantia super excubias sibi commissi gregis, erat propensior cura pro honore et profectu clericalis ordinis; ideo quicquid eorum saluti conducere videbat, diligenter procurabat. Unde inter cætera clerum Mettensem et Halberstedensem, qui utrique innituntur patrono, victorioso scilicet protomartyre Stephano, ita mutua caritatis univit glutino, ut cor unum et animam unam eis infunderet in Domino, id est ut in corporalibus perpetua eis esset dilectionis communio, et in spiritualibus indivisa esset caritatis connexio. Quod sua initiatum diligentia, successoris et nepotis sui bonæ memoriæ Adelberonis supplevit industria. Quia enim Halberstedensis antistes in celebratione missarum sollempnibus diebus utebatur logio, id est rationali (937) quod est indicium doctrinæ et veritatis, prærogatum æcclesiæ suæ ex decreto papæ Agapiti, suggessit per epistolam prædictus Adelbero Hilduardo episcopo Halberstedensi, ut quia erant in omnibus unum, communicaret etiam sibi illud unum, quod erat sibi solum. Respondit illi ille (938): Unum individuum esse, set quia unitatis caritas nihil particibat negare, misso simili illud se ei communicare, ea proposita conditione, ut neutri liceret ulterius jam ulli æcclesiæ illud transfundere, set hæc duæ solæ sorores uno patre, una matre, una germanitate, uno gaudentes protectore, oculis sponsi se aptarent pudice et honorifice, et si qua alteri inesset macula aut ruga, alterius tergeretur vel corrigetur dextera. Expostulabat tamen pro hoc vicem laudandæ remunerationis, dari scilicet æcclesiæ suæ partem vel minimam sanguinis prothomartyris, qui sanguis vera fide creditur pululare in æcclesia urbis Mettensis, et reliquias gloriosæ Christi virginis Glodesindis. Unde, sicut per Salomonem dicitur: *Funiculus triplex difficile rumpitur* (Eccle. 1v, 12), hæc ipsa fraternitatis unanimitas usque in præsens inconversa utrimque firmissime servatur.

10. *De privato honore Mettensium pontificum.* Felicem matrem æcclesiam tam dulci affectu filiorum! felicem, inquam, Mettensem urbem tam jugi propectu episcoporum! Vix enim huic se præferre audebunt aliquæ Galliarum civitates, quod potiores a Deo acceperint sacerdotes, vel nobilitate clariores, vel sanctitate illustriores; unde et quidam Mettensium pontificum, honorati ultra privatum præsulum modum, plerumque a sede apostolica tale consecuti sunt privilegium, sive ob sanctitatis gratiam, sive ob

NOTÆ.

(936) Ex Ruotgeri Vita Brunonis c. 43-46.

(937) Vestis vel ornamentum, ad instar ratæ ratiæ sive stolæ summi sacerdotis Judæorum.

(938) V. Hildwardi epistolam ap. Labbeum I, p. 682.

nobilitatis gloriam, ut salva metropolitani subjectione, archiepiscopi fungerentur officio et honore. Ex quibus primus fuit antiquus ille Urbicius, et multo post tempore Pippini regis ex sorore nepos Crodegandus, et post eum Angelramnus, et alter ab illo Drogo Karoli Magni imperatoris filius; Walo etiam vir magnæ in Christo reverentiæ pallii usum meruit decreto Johannis papæ; set et Rotbertus post eum archiepiscopi accepit insigne. Set omnes hi singulari suæ dignitati, non in commune matris suæ æcclesiæ consulentes honori, in diebus tantum vitæ suæ singuli hoc privilegio potuerunt decorari. Ili vero nostri, id est Deodericus et Adelbero, hanc honoris prærogativam thesaurizaverunt non sibi dumtaxat in præsentiarum, set posteris et filiis matris suæ in perpetuum; scilicet non temporaliter vel fastuosa eminentiæ illius ambitum accipientes, set per hoc se suosque successores ammoneri volentes, ut quanto cæteris apparerent eminentiores, tanto ardentius instantes doctrinæ et veritati, attenderent sibi et gregi. Nullus interpretetur sinistre, quod confirmatum est ab Adelberone, hoc nos nostro Deoderico ascribere; set attendat in isto exordium causæ, in illo effectum causæ. His ex parte per prolepsim^{***} dictis, cæpto accingamur operi.

11. *De immunitate æcclesiasticarum familiarum.* Pastor noster nuncupative bonus, imitatus vestigia filii pastoris qui essentialiter est bonus, non incubabat ovili ut mercennarius, qui fugiens dat locum invadendi oves insidiatoribus, set utrobique assistens suis propugnator indefessus, ab hostium visibilibus et invisibilibus eos tutabatur incursibus; ut cum princeps pastorum appareret, inmarcessibilem gloriæ coronam acciperet. Timebat enim non surdus auditor vocem summi pastoris, iram iudiciumque per Hiezechielem (c. xxxiv, 4-6) pastoribus intentantis his, qui semetipsos, non Domini gregem, pascunt, qui cum austeritate et potentia eis dominantur, qui fortunæ pinguum abutuntur, imbecillitatem exilium aspernantur, qui gregem in dispersionem vel devorationem bestiarum agri negligentia sua abire patiuntur. Quocirca incessabilis eum cura remordebat, etiam pro laicalibus familiis matris suæ sanctæ æcclesiæ et contra superborum insolentiam vel pravorum injusticiam juste et potenter satagebat eas jugiter defensare, ne notaretur prophetica voce: *Canes muti, non valentes latrare* (Isa. lvi, 10). Nec sufficiebat bonæ voluntati ejus suffragari eis tantum in præsentiarum, nisi etiam ipsis et posteris eorum consuleret in posterum. Siquidem ne desset eis contra iniquitatem iudicum auctorale æcclesiasticæ libertatis suffragium, leges constitutas illis a prioribus regibus vel pontificibus diligenter exquisivit, exquisitas in præsentia imperatoris recitavit, recitatas edicto imperiali confir-

A mari, scripto insuper et sigilli regalis impressione fecit corroborari.

12. *De Spinal (939) castelli vel monasterii constructione.* Hic dominicus agricola non otiose sollicitus pro vinea, quam paterfamilias sibi locaverat, sedulo eam putabat, ligone excolebat, lætamine verbi impinguebat, postremo quicquid usus culturæ exigebat, in tempore exhibebat; expectans denarium, ex quo cum Domino convenerat. Et quia secundum Apostolum (II Tim. ii, 6), laborantem agricolam de fructibus primum percipere oportebat, et quia suppetunt multa sedulitatis ejus indicia, non videtur nobis numerandum esse inter postrema, quod in pago Calvomontense, diocesi Tullensi, in villa quæ ex accidenti rusticorum lingua Spinal vocatur, castellum extruxit^{***}, quod ædificiis et rebus necessariis opime honestavit, propugnaculis satis munivit, armis et armatis sufficienter replevit. Quia enim eadem regio infestabatur improvisis et continuis incursionibus prædonum et intolerabilibus insidiis latronum, et præcipue calamitosa erat eis vicinitas Burgundionum, hoc eis opposuit quasi firmissimum repagulum et patriæ inexpugnabile firmamentum. Set curam animarum non in secundis habuit. Nam videns locum usibus divini satellitii aptum, ad honorem summi Dei construxit etiam monasterium, delegatis ad sufficientiam prædiis et quæ expetebat necessitas inibi Deo famulantium. Inspirante etiam magni consilii angelo, corpus sanctissimi Goerici, confessoris Christi et Mettensis episcopi, levatum de æcclesia sancti Symphoriani, quæ sita est in suburbio Mettensi, transtulit illuc cum maximo psallentio, cum digno cleri plebisque tripudio, ut advenæ et indigenæ fidelem protectorem haberent, cujus interventu vota precesque suas auribus Omnipotentis suggererent; et ut oppidanis vel indigenis commeatus undecumque suppeditarentur, percussuram monetæ ibi fieri et mercatum publicum constituit celebrari. Etiam hoc decreto et sigillo imperiali sancire non prætermisit. Sic locum illum, ut hodie est cernere, insignivit sollempniter. Unde usque in præses patriæ illi, præsentia sancti confessoris suffragia experti in oportunitatibus, nomen Dei per eum benedicunt venerantius, et piæ provisoris sui Deoderici industriam laudibus attollunt instantius.

13. *De jactis fundamentis basilicæ sancti Vincentii.* Succedentibus ergo bonis et gratia Dei cumulate gaudia gaudiis, Otto imperator Italicam secundo repetens regionem, filium suum sibi cognominem, bona indole adolescentiæ patriis virtutibus respondentem, jam dudum Aquisgrani unctum in regem, fecit sibi concreari imperatorem, ut, delegatis ei secundis imperii partibus, ipse indulgens sevectui, quod supererat ævi ageret tranquillius. Quod gestum

VARIÆ LECTIONES.

*** i. e. prolepsin. *** extruxit c.

NOTÆ.

(939) Epinal.

anno Domini 968 conjicimus (967, Dec. 25), quo etiam anno facta fundamenta ecclesie sancti Vincentii, ex majorum scripto comperimus. Et ne quis verbis meis derogat, ipsa majorum quamvis paucissima verba hic inserere libet: Anno incarnationis dominicæ 968 domno Deoderico pontifice sanctam hanc sedem, qua augustalis amplitudine sanguinis, qua animi virtute atque industria singulari in omni genere studiorum egregieque factorum divine atque humane, publice ac privatim, summa ope ac magnificentia feliciter exornante, eo interim Italico delectui sanctissimorum individuo comitatu augustorum, Ottonis ejusque gloriosissimi æquivoci, patriis digne virtutibus respondentis, ad hoc pulcherrimo decore imperii domnæ Adeleidæ augustæ, fere per triennium militante, sumptibus se dignis et copiis locius hujus sanctæ fabricæ ex novo facta sunt fundamenta.

14. De immunitate loci ab apostolico impetrata. Providens etiam augustus propagandæ sanguinis sui successioni, desponsavit filio suo Theophanu filiam imperatoris Constantinopolitani, eique Romæ nuptias celebravit magnificentia imperiali (an. 972, April. 14). Huic delectui et his disponendis rerum gerendarum negotiis venerabilis præsul Deodericus, ut præscripsimus, inter primos præcipuus intererat, qui sicut genere, dignitate et gratia nulli cedebat, perinde quia consiliis non futilis auctor erat, ita apud imperatores et domnum apostolicum nulli inferiorem gradum tenebat. Qui, quamvis negotiis imperialibus et æcclesiasticis pro omnibus occupatus erat, tamen nocte dieque ad singulare suum desiderium, id est ad constructionem ecclesie sancti Vincentii, animo recurrebat. Cujus construendæ curam commiserat abbati Gorziensi Odilberto (940), viro sibi amicissimo et divina atque humana scientia in omnibus nominatissimo. Ipse interim ut apes²²¹ prudentissima, pio exercitibus labore undeunde congregabat, unde alvearia sua repletet, unde liquentia mella stiparet, unde cellas liquido nectare distenderet, in quibus spem sanctæ gentis adultos foetus educaret; et ut ignavum pecus a præsepibus arceret, primo immunitatem ipsius loci a sedis apostolicæ præsule Johanne impetravit (an. 970), et locum illum et omnia quæ ei contulerat sub apostolicæ tuicionis sefa commendavit, et clavi insolubilis anathematis ita signavit, ut si cujus callosum pectus obtutaret²²² obstinationis immanitas, ut eum a violentia vel injusticia sanctæ ecclesie nec ista apostolica refrænaret immunitas, omnis ei in reliquum negaretur impunitas. Ita vir Deo amabilis dum vult esse de suis securior, dum vult videri propositi sui victor, aliquantulum, quod pace ejus dixerim, visus est esse severior. Ponamus ergo præ oculis illud apostolicæ auctoritatis privilegium, quod, sicut est rerum

A nostrarum munimentum, ita sit etiam verborum nostrorum probamentum.

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo Deoderico filio nostro sanctæ Mettensis ecclesie præsuli. Cum in exarandis Dei laudibus debita pastoralis compulsi sollicitudinis cura, quæque ad stabilitatem piorum dignoscuntur pertinere locorum uberitè promulgare, et apostolicæ institutionis in privilegiis atque decretis censura confirmare: convenit nempe nos apostolico moderamine sancta venerabilia loca, quæ dudum fuerant in ruinis magnaque inopia ac paupertate degentia, opportune ordinare, seu ad meliorem sine dubio statum perducere, præsertim ubi illa petuntur, quæ non ad commodum temporale, sed ad perpetuam providentiam pertinent Deum serventium animarum, scilicet ut venerabilis locus, qui a Deoderico dilectissimo filio nostro in uno conglobatus atque annexus est, cum propriis congregationibus, quæ regulariter in psalmis hymnis et orationibus Deo Salvatori nostro Jesu Christo pervigiles excubias exhibent, ab insolentiis exterioribus circummunitæ jugiter valeant pii famulatus officia²²³ in monasterio sancti Vincentii exhibere; et quoniam constat tuam religiositatem hujus privilegii apostolicam confirmationem postulare a nobis, propter immutationes temporalium rerum variosque hominum casus, munitionem sancti Vincentii Christi martyris cum omnibus ad idem monasterium pertinentibus, atque corroboracionem tui tuæque congregationis et successorum tuorum in perpetuum²²⁴ fieri censuimus; quatenus, nunc sicut a te disponuntur, ita in posterum usque in finem conserventur, et ut illa congregatio inconcussa in unum perseverans, sedulas laudes Deo persolvere valeat, et sicuti a Deo eorum studia imbuta sunt, jugiter perseverare liceat, atque sub uno abbate jam prædictus locus constitutus, in honore sancti Vincentii indivisus sit et indivisa congregatio. Nec cuiquam licentia præbeatur, ut refugiens rigorem studiosæ sibi regulæ, huc illucque vagetur, vel aliis se conferre²²⁵ conetur monasteriis; quod a nobis contra regulam sub anathematis vinculo prohibetur. Quapropter, statuentes atque promulgantes coram Deo et terribili ejus futuro examine per hujus nostri privilegii apostolici atque constituti paginam, sancimus, et beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus, atque obtestamur tam apostolicæ sedis futuros pontifices quamque qui episcopalem administraverint actionem, vel etiam magna parvaque persona aut quispiam cujuscunque sit dignitatis præditus potestate, ea quæ a prædicto Deoderico dilecto filio nostro pie venerabili loco tradi a atque concessa fuerint, quoquo modo a quoquam licentiam habeant, sæpius nominatum locum sancti Vincentii in unum adunatum atque spiritualiter apo-

VARIE LECTIONES.

²²¹ apes corr. apis c. ²²² ita c. obturaret L. ²²³ p. f. manu 2. adjuncta ²²⁴ ita corrigo; aliis reconferre c.

NOTE.

(940) Odilbertus nonnisi a. 974 Johanni abbas successit

stolicæ exarationis stylo conjuncta disjungere vel aliquid exinde alienare. Et illud monasterium Sancti Vincentii respiciens sit ad sedem episcopalem prothomartyris Christi Stephani jubemus, atque abbas in potestate episcopi⁹²⁵ ipsius loci eligendus sit. Si vero episcopus defuerit, liceat abbati in festivis diebus ad sedem episcopalem accedere, ibique cum dalmatica et sandaliis, quas illi mittimus, missas celebrare. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu contra ea, quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt, contraire tentaverit, vel hæc, quæ a prædicto Theoderico dilecto filio nostro, Mettensium præsule, ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii videlicet Sancti Vincentii statuta sunt, refragare, auferre vel alienare præsumpserit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis anathematis vinculo innotatum atque cum Juda, traditore Domini nostri Jesu Christi, æterni incendii supplicio concremandum. Sic deputatus, nec unquam a præfati anathematis nexibus sit absolutus. At vero qui pio intuitu observator in omnibus exstiterit, gratiam benedictionis a misericordissimo domino Deo nostro multipliciter consequatur, et vilæ æternæ particeps efficiatur, et hæc catena beati Petri aperiat ei januam paradisi. Si vero aliquis episcopus inde aliquid minuere voluerit, hæc, ut diximus, catena claudat ei polorum regna. Scriptum per manum Stephani notarii et regionarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Septembri, et indictione quarta decima. Bene vulate.

(94t) Data in die Kalend. Octobris, per manum Widonis episcopi et bibliothecarii⁹²⁶ sanctæ sedis apostolicæ, anno pontificatus domni Joannis summi pontificis et universalis tertii decimi, præsentis⁹²⁷ in sacratissima sede beati Petri apostoli, quinto, imperii domni Ottonis majoris nono, minoris vero tertio, anno denique ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 970.

Epistola ejusdem antistitis Deoderici de dandis decimis ad æcclesiam ejusdem sancti martyris. *Servorum Christi famulus Deodericus episcopus officio ac nomine, quamvis indignus, cum universa familia sancti Vincentii, christicolis æcclesiarum nostrarum gaudia vitæ præsentis et mansura præmia æternitatis. Pauperibus ac ditioribus vel mediocribus, qui constitutas Deo rerum decimas sine aliqua retractatione reddere secundum suum cujusque posse satagunt, scilicet de primitiis ovium, de lino et lana, de vino atque annona, sive de quibuscumque rebus hic non prætextis, his innotescimus esse gaudendum, atque illud se divinæ gratiæ muneris adepturos, quod Paulus apostolus spontaneos bonorum suorum dispensatores diligendos prædicat, dicens: « Hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7.) » Noverintque se in præsentis vita pro hoc ipso benedictionem co-*

piumque bonorum temporalium adepturos, si tamen in hac benigna perstiterint voluntate, pacisque bono replebuntur, quam angeli, natum Dominum gregum pastoribus nuntiantes, solis bonæ voluntatis hominibus assignarunt. Illi autem, qui decimas debitas Deo exsolvere retardantes, maligna obstinationis perfidia defraudare moliantur, vertimescant judicium horrendæ dampnationis, quos idem apostolus terribiliter his eorumque sequacibus comminatur, neque fures neque rapaces regnum Dei possessuros affirmans.

15. De nonis et decimis æcclesiæ sancti Vincentii levitæ et martyris. Inspecta hac rerum consequentia et scriptorum convenientia, intueatur quilibet diligentius et attendat, qualiter vir iste in se totus teres atque rotundus (Hor. II, Sermon. VII, 86), quaquaversum sedulitatis suæ reliquerit monumenta laudanda in omnibus, et ex veteri et ex novella lege Deo Deique ministris deberi decimas rerum, easque synodali sanctione nuncupari Dei census, nec simplicibus vel idiotis extat incognitum. Hic ergo, cui erat in votis, ut funes interminabilis hereditatis caderent sibi in præclaris, in nullo volebat defraudari partes dominicæ hereditatis. Quocirca decimas æcclesiarum suæ dioceseos, a prædecessoribus suis stipendii vel beneficii loco deputatas personis laicalibus, synodali auctoritate et episcopali censura subtraxit illis, quamvis invitis et reclamantibus, et securdum quod scriptum est: *Qui altario serviunt, de altario vivant*, æcclesiarum res æcclesiarum delegavit officialibus, quæ Dei Deo, et quæ cæsaris erant cæsari reddere catus. Hinc hodie sanctæ Dei gaudent æcclesiæ, ille maxime quibus instaurandis animum induxerat, scilicet sancti Vincentii martyris sanctique Goerici confessoris. Et quia hoc illi videbatur commune cum cæteris, cupiebat etiam aliquid supererogare, ut cum verus ille Samaritanus veniret, super duos geminæ dilectionis denarios immarcessibilem gloriæ coronam perciperet. Nonas omnium reddituum episcopii, quæ ad proprietatem dominici juris pertinebant, et in singulis cortibus mansum unum usibus suis subtraxit, atque æcclesiæ pii patroni sui Vincentii superaddidit; et callens a successoribus plerumque alienum fundamentum aut subruere aut neglegi, re quis successorum suorum hoc liberalitatis suæ decretum irritum faceret, interdixit insolubili anathemate, addita imperiali sanctione et apostolicæ insuper excommunicationis maledictione.

16. De aviditate ejus in perquirendis reliquiis Sanctorum. Iste scriba doctus in regno cælorum, in sancta videlicet æcclesia, similis homini patrifamilias proferenti de thesauro suo nova et vetera, perpendens Deum non multum delectari manu factis habitaculis, set potius his quæ spiritualiter geruntur in illis; sicut ait egregius prædicator veritatis: *Scitis, fratres, quia templum Dei estis, et Spiritus*

VARIÆ LECTIONES.

⁹²⁵ manu 2. ⁹²⁶ bibliothecarii c. ⁹²⁷ PR. c.

NOTÆ.

(941) Notæ temporis omnes congruunt.

sanctus habitat in vobis; si quis autem violaverit templum hoc, disperdet illum Dominus; templum enim Dei sanctum est, quod estis vos (I Cor. III, 16-18). Quid enim decor parietum, fulgor metallorum, splendor gemmarum, nitor pretiosarum significat vestium nisi diversarum allegorica ornamenta virtutum. Intellegens, inquam, vir Dei, magis expetendam interioris hominis puritatem, quam perfunctoriam exterioris pulchritudinis venustatem, etiam in hoc zalegit opus suum perducere ad unguem. Quod facile quis vel in hoc solo animadvertere poterit, si consideret, quantum ei de coadunandis sanctorum pignoribus in isto loco studium fuerit, quorum inibi habitantes et ad bene agendum accenderentur exemplis, et si quibus attererentur malis vel periculis, eorum presentibus defenserentur patrociniis. In hac etiam re vix quisquam digne possit demirari ejus predicabilem vitam; quia cum tantam cœlitus meruerit gratiæ prærogativam, ut si qui aliquo modo offenderant majestatem imperatoriam, eum solum expeterent interventorem, eum solum quærerent mediatorem ad placandam regiæ censuræ indignacionem ipse tamen nullam ab eis pro hoc temporalis emolumentis expectaret vicissitudinem (942). Eas solas undeunde avidissime expetebat divitias, undecumque posset sanctorum contraheret corpora vel reliquias; ea sola non vituperabilis animum ejus exedebat cupiditas. Jamjam ergo pagina illa proferatur in medium, ab his qui interfuerunt plenissime digesta de translatione sanctorum ⁹⁴⁰:

Anno dominicæ incarnationis 970, magno et gloriosissimo cæsare augusto Ottone cum æquivoco suo admirabilis indolis adolescente filio æque augusto, simulque magnarum virtutum conjugæ Adeldeide ⁹⁴¹ qua nihil unquam justius, mansuetius, prædentius, nec magis pie quicquam potuit esse, Italiæ sceptra pio justoque moderamine pacificæ ac solide usque in fines Calabriæ gubernantibus, domnus et venerabilis sanctæ Mettensis ⁹⁴² episcopus Deodericus ipsi magnifico imperatori sanguine ac miræ dilectione atque consanguinitate ⁹⁴³ conjunctus, cujusque consultu pro miri sapientiæ prærogativa cuncta palatina agebantur negotia, in eadem Italica expeditione constitutus, in qua triennium fere militavit, dum divino præcipue cultui ⁹⁴⁴ deditus quæque ad honorem, decorem ⁹⁴⁵ seu munimentum suæ sanctæ sedis certatim exquireret, atque ⁹⁴⁶ efficaciter votis ejus cuncta suppeterent, corporum sanctorum maximam copiam ex diversis Italiæ locis, divina se gratia adjuvante, collectam.

A digno se cultu atque ænore alibi præstantius veneranda, eidem suæ sedi sanctæ ⁹⁴⁷ Mettensi invehere studuit.

De ⁹⁴⁸ sancto Elpidio. Horum primum, sanctum et venerabilem Christi confesorem Elpidium ex Marsorum provincia sumpsit, concedente Albrico ipsius Marsiæ episcopo, ex quadam æcclesia sedi episcopali proxima; quæ sedes super lacum Fucinum ⁹⁴⁹ sita quid olim fuerit, ruinæ urbis et plurimarum circa æcclesiarum ac monasteriorum frequentia attestatur. Hunc nobis ipse episcopus cæterique incolæ retulerunt fuisse ex cœtu ⁹⁵⁰ quorundam servorum Dei, qui tempore antiquiore ex partibus Græciæ, numero septuaginta, in eandem Marsorum provinciam adventantes, ac dirersis circumquaque locis vel civitatibus ⁹⁵¹ venerabilium signorum lumine refulgentes ⁹⁵², ubicumque in sancta conversatione finis vitæ advenerat, venerabili sepultura reconditi, multa vicinorum longe lateque reverentia pro assidua miraculorum jocunditate coluntur. Horum tres, quorum hic tercius fuit, in eodem cimiterio quiescebant, Calistratus, Euticius et hic Elpidius. Porro Euticius imperator Otto ⁹⁵³ sustulerat. Et ne qua accipiendi posset adhiberi fallacia, sepulchro intacto satisque munito, nec a die repositionis ulla violationis signa monstrante, priusquam ab aliquo incoletium præsciretur, episcopo tantum Albrico et paucis ejus clericis assistentibus, presbyter noster Teudo ⁹⁵⁴ cum presbytero imperatoris Heriwardo archam sancti, quod nisi altari desuper effracto nequiverant, aperiunt, ipsique per se ⁹⁵⁵ sacra ossa miri candoris nec minus fragrantis ⁹⁵⁶ odoris, omnia numero ac quantitate integra, excipiunt scrinioque recondunt. Hujus diem 16 Kal. Octobris celebrem habemus.

De sanctis Eutice, Victorino et Marone. Venientes proxime abhinc in territorium Amiterninæ (945) urbis, quæ et ipsa ruinas tantum ostendit, ab eodem Albrico episcopo de monasterio suæ ditionis Reate subjecio pretiosum ⁹⁵⁷ martyrem Euticen accepit. Cujus beati socii Victorini jam anno superiore reliquias emeruerat, simul ⁹⁵⁸ et partem sancti Maronis pariter passii. Quorum et loca passionis aspezimus, et ⁹⁵⁹ aquas Cotilas sædo odore spirantes, in quibus verso capite suspensus fuerat martyr. Passionem denique eorum ⁹⁶⁰ scripta retinent sanctorum Nerei et Achillei. Hunc ipse domnus venerabilis ⁹⁶¹ Deodericus ibidem assistens, ex ipsa archa marmore fortiter munita, mira cum exultatione ac veneratione excepit, octavo Kal. Octobr. Hos duos delardus ⁹⁶² filius Gerardi in vatriam asportavit.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁴⁸ vocem supplervi. ⁹⁴⁹ ad p. r. c. i. manu 2. ⁹⁵⁰ In 3. ubi nœc historia f. 36-41. cæstat, hanc inscriptionem præfert: Inventio sanctorum a domno Deoderico pontifice reperitorum. Incipit: Anno inc. dom. ⁹⁵¹ adelheide 3. ⁹⁵² mettis 3. ⁹⁵³ familiaritate 3. ⁹⁵⁴ cultu 3. ⁹⁵⁵ decoremque 3. ⁹⁵⁶ et 3. ⁹⁵⁷ sancto sedi metensi 3. ⁹⁵⁸ Hæ inscriptiones semper desunt 3. ⁹⁵⁹ ita 3.; sticinum c. ⁹⁶⁰ collegio 3. ⁹⁶¹ c. universis mirabilium s. 3. ⁹⁶² fulgentes 3. ⁹⁶³ deest 3. ⁹⁶⁴ leudo c. v. infra. ⁹⁶⁵ deest 3. ⁹⁶⁶ flagrantis c. 3. ⁹⁶⁷ preciosissimum 3. ⁹⁶⁸ simulque et 3. ⁹⁶⁹ et ipsas a. 3. ⁹⁷⁰ v. d. 3. ⁹⁷¹ adhelardus 3.

NOTÆ.

(942) Vide contra Thietmarum III, 9.

(945) Amiterno.

De sancto Feliciano episcopo et martyre. Fulinas A castrum (944) non procul a Spoletio Felicianus, magno undecumque concursu hominum affluente, corpore sacro tuebatur; eum ⁹⁶³ Benedictus ejus Fuliginien-
sis ⁹⁶⁴ episcopus multo cum fetu largitus ⁹⁶⁵, per Ber-
traum diaconum et Heriwardum presbyterum & Non-
narum Octobris ex ipso intimo antro sustollitur.
Passio ejus descripta est.

De sancto Asclepiotate martyre. In saltu ⁹⁶⁶ qui
Collis dicitur, qui Perusio adjacet civitati, ubi tunc
imperator autumnali. exercebatur venatu, monaste-
rium erat antiquissimum super fluvium Tyberim, qui
ibi mediocri vado præterfluens, sui exinde usque ad
urbem Romam pelagi profunditate augetur. Hoc pulcro
quondam opere marmoreoque ornatu, ut videri daba-
tur, extructum, set tunc velustate collapsum, marty-
ris egregii Asclepiotati membra venerabiliter humata
tenebat. Cujus lumbam, forti nimis saxorum ac terræ
congerie obclusam, dum cum magna tandem difficul-
tate Teudo ⁹⁶⁷, Bertraus et ⁹⁶⁸ Rotardus et Heriwar-
dus ⁹⁶⁹ penetratam, marmore sancto corpori ⁹⁷⁰ pro-
ximiore nudassent, inveniunt monumentum imo usque
profundum ⁹⁷¹ dimissum, et per medium a capite
usque ad pedes quodam limite ex ipso naturaliter saxo
quasi divisum. Quod tamen diligentius inspectum,
unum continuumque constabat. Beati vero corporis
medium hinc, medium illinc, membris altrinsecus
unum contra alterum oppositis, excepto capite solo,
quod in unam integrum ⁹⁷² partem jacebat diligentis-
sime collocatum. Hoc æditiuus et reliqui dixerunt,
inditio voluisse antiquitatem ⁹⁷³ signare, quod et ipsi
vere asseverabant, eundem martyrem crudeli genere
vassionis medio corpore vivum exsectum, eique atte-
standæ ⁹⁷⁴ ita in monumento dividuo positum. Hunc
pariter digno, ut par fuerat, honore sublatum, 7
Iduum ⁹⁷⁵ Octobris venerabilis pontifex suscepit.
Diem natalis ejus ⁹⁷⁶ ab incolis 9 Kal. Novembris di-
dicimus. Nam gesta ejus minime ab episcopo de
Sisa (945), ad quem locus pertinebat, quivimus extor-
quere.

De sancta Serena et Gregorio Spoletino. Sanctis-
sima virgo Serena apud Spoletum in monasterio san-
cti Savini martyris foris muros urbis, ubi et pluribus
miraculis choruscabat, quieverat; ad quam pene cot-
tidie magnus populorum veniebat concursus, ita ut
noctes quoque pervigiles turbæ cum lucernis cæterisque
donariis ibi peragerent. Hanc quoque cum integris
toto corpore ossibus, misso illuc Rothardo diacono
cum aliis sibi fidelibus viris, venerabilis pontifex est
adeptus. Reliquias quoque beati martyris Gregorii
Spoletini ibidem obtinuit. Cujus passio scripta est.
Beatæ Serenæ, præter quod in passione sancti Savini

repperimus eam ipsum beatum martyrem t mulasse,
nihil plus gestorum perquirere potuimus. Quæ tamen
tam assiduis se virtutum commendat insignibus, et
nova harum lectione oculis objecta, gestorum attesta-
tione, quid fuerit in vita, non egeat. Dies ejus 10
Kal. Decembris, eodem quo et sancti Savini martyris,
celebratur.

De catena sancti Petri apostoli. Inter hæc Romam
misso prædicto diacono Rothardo, dono domni pape
Johannis, qui tercius decimus in eo nomine erat, par-
tem non modicam catenæ beati Petri, in basilica que
dicitur ad Vincula (946), eandem ⁹⁷⁸ portionem exe-
cante, promeruit. Cum ea quoque privilegium mona-
sterii sancti Vincentii cum dalmatica et sandaliis ⁹⁷⁹
abbati ejusdem loci apostolica prærogativa concessis
idem domnus papa direxit. Hæc omnia Adelbertus
clericus cum Conone comite transtulit.

Qualiter autem occasio tam memorabilis donatio-
nis contigit, inserere lectioni non piguit. Quadam
namque die dum Otto imperator Romæ esset, acci-
dit, ut quendam comitem ejus valde familiarem dia-
bolus invaderet, et ante cunctorum oculos se ipsum
miserabiliter, qui tenebatur, decerneret. Quod rex
tunc audivit, admodum mœstus huic solo remedio in-
cubuit, quatinus domno Johanni papæ eo tempore
apostolatu insignito duceretur, nam tunc forte im-
perator civili cura paulisper remotior tenebatur.
Factum est autem, ut præsens adfuit demoniacus,
Romani clerici, sicut semper mos illis est simplices
quosque deludere de requisitione catenæ, quandam
ferri catenæ partem offerunt furenti circumligan-
dam. Non minus prohibente apostolico, ne luderetur
domnus imperator, præbent aliam; donec tercia
illusionem domnus papa motus animo, veram sancti
Petri jussit deferri catenam. Ad hoc autem specta-
culum a rege missi, inter cæteros venerabiles viros
Mettensis præsul Deodericus et prædictus Rothardus
erant præsentem, exitum rei præstolantes. Quæ ubi
contigit collum demoniaci, mox invasor spumans et
multum clamans abcessit. Quod ut vidit domnus
Deodericus Mettensis, arripuit catenam, manaque
involvit, dicens, nullo modo nisi manu abscisa di-
mittendam. Huic litigio occurrit domnus imperator,
et quis tantus tumultus esset inhianter investigare
cœpit. Cui cum indicatum esset, et prioribus verbis
episcopus responderet, conversus rex etiam ipse
cœpit petitor existere, et ut id fieret vehementer
exposcere. Quod et papa libentissime annuit, licet
plurimus ordo æclesiæ Romanæ graviter reluctave-
rit, et serra deportata custos abscidit. Quam partem,
interveniente causa alius ⁹⁷⁶ negotii, papæ, quoniam
carissimus amorerat inter utrosque recommendavit.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁶³ cum c. ⁹⁶⁴ fuliniensis 3. ⁹⁶⁵ scilicet. 1. est et per. ⁹⁶⁶ sancto 1. ⁹⁶⁷ theudo 3. ⁹⁶⁸ deest 3. ⁹⁶⁹ et
II. desunt 3. ⁹⁷⁰ corpore c. ⁹⁷¹ profundum corr. profundo 3. ⁹⁷² integrum 3. ⁹⁷³ antiquitate c. ⁹⁷⁴
attestante c. ⁹⁷⁵ Kalend 3. ⁹⁷⁶ manu 2. ⁹⁷⁷ eadem c. ⁹⁷⁸ scandalis 3. ⁹⁷⁹ ita L. aliis c.

NOTÆ.

(944) Foligno
(945) Assisi?

(946) S. Pietro in vincoli.

Set postea misso Rothardo diacono, eam ab ecclesia quæ dicitur ad Vincula, ubi hoc factum fuerat, domno papa concedente, asportavit. Præterea infirmantibus salubris provenit, si quis cum fide apud Sanctum Vincentium, ubi reposita veneratur a populis, eam tangere meruerit.

De sancto Vincentio levita. *beatum martyrem*⁹⁷⁰ *elevitam Vincentium in civitate quadam antiquissima, quæ ad solum usque jam longo tempore diruta fuerat, Corduno nomine (947), quæ ab Arethio*⁹⁷¹ *duodecim milibus distat, ex monasterio proximo satis pulchro ornata, quod multa iidem frequentia venerabatur, Bertramus diaconus, comitante secum quodam clerico episcopi Arietini, cui*⁹⁷² *nomen Crisulfus, indice loci, cum magna licet difficultate, vitæ quoque non minimo periculo, transtulit*⁹⁷³. *Hunc ex Hispania in Italiam*⁹⁷⁴ *deportatum firmiter asseruerunt. Cujus modum translationis postea, domno præsule Beneventum veniente, dum muri imperatoris a Græcia venienti obitum missus esset, plenius cognovimus. Juxta Capuanam siquidem monasterium jam pene dirutum nomine sancti Vincentii (948) reperimus, quod grandis et miro opere quondam a fratribus tribus nobilibus constructum, veterani*⁹⁷⁵ *qui ibi tunc pauci visebantur monachi dixerunt, et corpus sancti Vincentii postea a duobus monachis ex Hispania ibi clam deportatum, atque deinceps multis temporibus maxima veneratione habitum, donec a pagânis eodem monasterio vastato, corpus sanctum inde sublatum et ad prædictam Cordunensem civitatem esse translatum. Tunc etiam episcopos Ariethinus*⁹⁷⁶ *non modicam portionem sanguinis beatissimi prothomartyris Stephani in vase cristallino optime auro gemmisque composito, et de sanguine Innocentium in alia pixide, et de capillis sancti Petri, breviculis per singula appositis, quamvis invitus et summo in discrimine apud imperatorem sui suarumque rerum positus, dedit; et quia redemptionis suæ facultas eum angustabat, precatorem suum*⁹⁷⁷ *nostrum venerabilent præsulem per nos et per corpus sancti Vincentii paravit, atque sic in gratiam imperatoris, eo interveniente, vix rediit. De hoc ipso beato martyre plures Italorum episcopi jam ante sæpe templaverant ut id acquirere possent in quibus Ambrosius Bergamensis, pro eo quod sedes episcopatus sui in honore sancti Vincentii esset, et ante breve tempus, cum quibus potuerat, diem quod eum excepturus esset statuerat. Set Domino ordinante, ut in crastinum ille condixerat, nocte præcedenti a nostris præoccupatum est. Hoc clerici de monte Romarici (949) tulerunt.*

A De sanctis Proto et Jacinto. *In Sabinis regione non procul ab urbe Roma miliario fere quadragesimo*⁹⁷⁸ *sancti martyres Protus et Jacintus erant reconditi aliquanto neglegentiori custodia. Hos abbas quidam de monasterio sanctæ Mariæ quod dicitur Farfara (950), venerabili pontifici nostro, dum de causa sua eum apud imperatorem sibi fieri intercessorem rogaret, quia nullo tantum munere eum cognoverat delectari, partem primo obtulit: set postea mira instantia domni præsulis, quicquid inde reperire potuit, adjecit; ipse cum suis monachis dans super sancta evangelia sacramentum, vere ea ossa sanctorum Proti et Jacinti existere. Hoc post natale Domini, dum Roma reverteremur, in vicinio Hortæ civitatis (951) est actum.*

B De sanctis Digna et Emerita⁹⁷⁹. *Set Romæ nobis tunc constitutis, munere domni papæ Johannis pignera sanctorum Dignæ et Emeritæ, quorum corpora in porticu ecclesiæ beati Marcelli martyris sunt recondita, quæ est ante sanctos apostolos, simul et alias sigillatim*⁹⁸⁰ *repositas, cum propriis annotationibus, diversorum sanctorum reliquias accepit; in quibus et sandalium*⁹⁸¹ *sancti Stephani. Hæc omnia per Willardum monachum Mauri monasterii (952) missa sunt.*

De sancto Vincentio episcopo. *Alterum sanctum Vincentium episcopum ex monasterio quodam in comitatu Urbini a Ravenna miliario fere quinquagesimo, juxta Petram pertusam (953), ab abbate rebus necessariis nimis attrito, quia aliud quod daret pro revelatione*⁹⁸² *loci non habuerat, partem primo offerente, set Bertrau illuc misso, multaque arte*⁹⁸³ *strenue agente percepit. Hujus passionem descripsimus. Hic per Immonem comitem missus est.*

De sanctis Leontio et Carposforo. *Civitas Vincentia est non*⁹⁸⁴ *longe a Venetia, ad quam olim Langobardi, dum Italiam invaderent, primam urbium venisse dicuntur. In ea martyr Leontius monasterio celebri venerabatur. Hujus episcopus loci reliquias nostro reverentissimo præsuli, si pro causa sua imperatoriam interpellasset majestatem, repromisit. Mox misso illuc Rothardo diacono, cum episcopus nimium se fecisset difficilem in dando, præter quod dumtaxat promiserat, tandem continua*⁹⁸⁵ *exigentis victus instantia, præter pauca sibi pignera arenta, reliquum corporis totum largitus est. Hunc et*⁹⁸⁶ *beatum Carposorum Romæ passos, ab eadem civitate non longa ante tempora translatos, incolæ asseverabant; ubi et nobile quondam monasterium sancti Felicis visebatur, ubi et primo reconditi ferebantur. Set eo ab*

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁷⁰ m. magnum et l. 3. ⁹⁷¹ aretio 3. ⁹⁷² ei 3. ⁹⁷³ sustulit 3. ⁹⁷⁴ italia c. ⁹⁷⁵ veteratini 3. ⁹⁷⁶ aretinus 3. et supra. ⁹⁷⁷ sui 3. ⁹⁷⁸ XL. c. 3. ⁹⁷⁹ Emerentia? ⁹⁸⁰ singillatim 3. ⁹⁸¹ scandalium 3. ⁹⁸² ita scribo; revelatione c. 3. ⁹⁸³ ita 3. arce e. ⁹⁸⁴ ne c. ⁹⁸⁵ contigua c. ⁹⁸⁶ ita 3. deest c.

NOTÆ.

(947) Cortona.
(948) Ad Vulturum.
(949) Remiremont.
(950) Farfa.

(951) Orta.
(952) Maurmunster in Alsatia.
(953) Ad Metaurum flumen, a meridie Urbini.

Ungri, qui pene locorum ipsorum vicini sunt, exusto, A et Terentii reliquias cum Vincentio martyre et levita, atque assidua incursione eorum reparationem prohibente, ad sedem episcopalem infra urbem sub altare depositi sunt ⁹⁹⁶. Unde et præfatus Rothardus diaconus sanctum quidem Leontium totum, sancti vero Carpofori reliquias non modicas ab ipso quo clauderantur sumpsit, altari effraeto, sepulchro. Passionem eorum incendio deperisse dixerunt. Natalis eorum 13 Kal. Augusti celebratur. Tendo detulit eos.

De sancta Lucia virgine et martyre. Magna et universalis œcclesiæ celebritate memorabilis virgo et martyr Lucia Syracusana, quo ordine ad nostri religiosissimi ⁹⁹⁷ præsulis avidissimam devotionem pervenerit, Wigericus presbyter noster, tunc cantoris nunc custodis beati Stephani officium gerens, qui ea sacra ossa manibus ab ipsa, qua non levi munimine artabatur, extulit urna, quem satis tutæ fidei constat, quibus exponere. Ea in Corfinio ⁹⁹⁸, quæ vetus olim civitas fuerat, nunc tota diruta, quiescebat. Ad quem locum eam de Sicilia fuisse translata a Faroaldo quodam, duce Spoletino, vere nobis assertum est. Hanc ipsam Syracusanam esse, de qua responsoria et antiphonæ generaliter cum missa ubique canuntur, ipse ⁹⁹⁹ episcopus loci manu sua sancto evangelio apposita confirmavit.

De craticula sancti Laurentii. Cum jam Roma, regis nubciti ¹⁰⁰⁰ ibi ingenti gloria peractis reditum in patriam disponeremus, ultimo beneficio eoque pluribus copiosiore venerabilem præsullem dominus papa de quatuor portionibus craticulæ sancti Laurentii locupletissime cumulavit. Eas Wigericus cum Johanne monacho ab ipsa sacra crate extulerunt. Hæc vero fuerunt capita virgarum, quæ per transversum jacebant costis exterioribus infixæ. Nam virgæ omnes, quæ sex in ea fuerant, jam inde a diversis apostolicis a vetusto tempore quibusque regibus erant dono collatæ, e ¹⁰⁰¹ quibus una, quæ adhuc antepaucos annos supererat, magno imperatori Ottoni ab Octaviano concessa est. Hæc dum extunderentur ¹⁰⁰², costas proprius, intrinsecus capita, quæ infra fortiter tenebantur, remanserant. Quæ tamen, ferro apposito manu percusso, licet laborioso conamine, sunt discussa.

Hanc quidem de translatione sanctorum a majoribus accepimus relationem. Cur vero sancti Fortunati Tudertinæ urbis episcopi, de quo Gregorius in dialogo suo memorabilem indidit narrationem, necnon et Miniatis martyris, nullam fecerunt mentionem, non parvam animis nostris ingerunt commotionem. Et horum quippe corpora ab Italia ad nos ab eo translata, fide vera credimus. Miniatem vero cum Proto et Jacinto et Vincentio episcopo ad nos delatum, 6 Nonas Julii legimus. Fidentii etiam

et Terentii reliquias cum Vincentio martyre et levita, Feliciano, Eutice, Elpidio, Asclepiotato et cathena sancti Petri, 18 Kal. Maii nobis ab eo missas, ipsa rei indicat veritas. Horum et passionem descripsit et diem passionis vel depositionis annotavit; Fortunati scilicet 3 Kal. Julii, Miniatis, 8 Kal. Novembris, illorum vero 5 Kalendas Octobris. Pignera quoque Quintiani presbyteri et martyris de Altro (954) Campaniæ civitate, et Florentii martyris de Tile castro (955) sedulus sanctorum amator transtulit, gesta tamen passionis non attulit, diem tantum passionis retulit; Quintiani 3 Nonas Julii, alterius 6 Kal. Novembris.

17. De laude urbis ¹⁰⁰³ Mettensis. Gratias tibi sancta et individua Trinitas, quæ inæstimabiles pietatis tuæ ubique terrarum diffundens divitias, incomparabiles huic urbi copiosissime præparasti delicias. Singulæ civitates gaudent singulariter de collatis sibi divinitus salutis suæ provisoribus, et quorum gloriosis se meminerunt illustratos confessionibus, eorum piis se credunt adjuvandos intercessionibus. Aliquas etiam martyrum gloriosa victoria exornat, set vox sanguinis eorum ibi pro testimonio veritatis effusi adhuc de terra ad Deum clamat, vindictam expostulat, et divini responsi promissione suspensi, fratrum suorum impleri numerum expectat. Excepit et hæc civitas missos ad se prophetas, sapientes et scribas, et cito cognoscens tempus suæ visitationis, et avide amplexa lumen novi splendoris, depulit a se tenebras inveterati erroris; et cum nullus justus sanguis super eam venturus sit, quippe quæ nullius sanguini aliquando se vel filios suos devoverit: gloriosos tamen martyres præsentis habet, quibus se vel filios suos commendet. Cum nullius, inquam, sanguis a generatione ista requiratur, sanctorum martyrum corpora vel reliquias se reverenter servare gloriatur. Idcirco sanctam Mettensem œcclesiam dixerim vere felicem, quæ sortita a Deo fidei arrabonem, gaudet sibi per fideles dispensatores centuplicari spiritualis dotis suæ quantitatem. Proinde lætare fausta Mediomatricorum civitas! Etiam atque etiam meditare, quid tali viro, Deodericum dico, debeas, cujus pio studio tot sanctorum, præter indigenarum patrocinia, suscepisti reliquias, et præter nativæ ubertatis, qua singulariter affluis, copias; ab eo augmentata, caput extulisti inter urbes alias. Ipsa quoque nominis tui, id est Mediomatricis, ethimologia non dissidet a tuæ felicitatis gratia. Sicut enim matrix puerum amplectitur et fovet in matris utero, sic tu sita in meditullio, circumpositas regiones sustentans, mercimonio nativo vel advecto ¹⁰⁰⁴, eas quodammodo foves sinu materno. Porro quod Mettis vocaris, vulgo fertur te domina-

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹⁶ deest 3. ⁹⁹⁷ religiosissimi c. ⁹⁹⁸ confinio 3. ⁹⁹⁹ ipseque 3. ¹⁰⁰⁰ manu 2. ¹⁰⁰¹ ita 3. est c. ¹⁰⁰² extunderentur 3. ¹⁰⁰³ UBIS c. ¹⁰⁰⁴ advectio c.

NOTÆ.

(954) Alatri.

(955) Thiel ad Mosam.

tam a Romanorum duce Metio Suffecto. Unde quidam (956) ait :

*Alter at in sceptris austrum Sigibertus agebat,
Suffectus dederat nomen cui Metius urbe.*

Tradunt alii hoc disticon repertum in effossis terra lapidibus sic insculptum :

*Tempore quo Cæsar sua Gallis intulit arma,
Tunc Mediomatricam superavit Metius urbem.*

Nec sine quodam præsigio tibi accidisse credas, quod præter hæc usitata vocabula te Dividunum tradit vocitatum antiquitas. Gællica enim lingua montem vocari dunum, studiosis non est incognitum. Quidam de neutericis interpretatus, cur Hledua urbs vocetur Augustidunum, inter cætera sic ait :

*Celtica Roma dehinc voluit cepitque vocari,
Augustidunum demum concepta vocari,
Augusti montem quod transfert Celtica lingua.*

Sicut ergo Augustidunum Augusti-mons, sicut Viridunum Virorum-dunum nominatum est, ita Dividunum quasi Divorum-dunum vocabulum aucupata est; non solum propter emeritam incolarum gratiam, quos hoc nomine dignabatur gentilium supersticio, set etiam quia, ut diximus, tot sanctorum hospes futura quodam præsigiebaris oraculo. Nec abhorret a recludine fidei, divorum nomine sanctos signari, cum multa scriptura et imprimis Deus deorum in evangelio protestetur, eos ad quos sermo Dei factus est Deos vocari.

Nos controversiam de nomine aliis relinquamus; verum quia sæpe medium urbis iter terimus, ingrati esse poterimus, si eam insalutatam relinquimus, ideoque parumper in ejus libeat immorari laudibus.

Præcluis urbs salve, tellus prænobilis ave,
Urbis populosa nimis, tellus præfertilis agris.
Mel et lac manans, cum vino panis habundans,
Meribus exundans, auro gemmisque redundans,
Cedit Pactolus fulvus, prædulcis Hymetus,
Et Latialis humus, Triquetra, vel Affrica (957) tellus.

Si circumspectam, nil non laudabile cernam.
Laudo minas muri quadris exædificati,
Non facilis solvi, non expugnabilis hosti.
Nam clivus murum, tutantur flumina clivum.
Tutum sic extra, munit vis aggeris intra;
Qua natura labat, vires manus arsque ministrat.
Mensurans latum, stupeas succrescere longum.
Suspiciens turres, Babylonis suspicor arces.
Has aries, testudo, falarica (958), vinea, falces
Numquam vel frustra quatiant, nec edet mala
[flamma.

Cumque domos cerno, Romana palatia credo.
Cumque peto theatrum, puto Dedaleum laberinthum.
Sique situs formam spectes, quid pulchrius usquam?

A Juxta naturam metata suam posituram,
Pulcra placet visu, naturæ pulchrior usu.
Colle sedens modico, gemino munita fluente;
Flumina dant murmur, dant propugnacula robur.
Quatuor, ecce, plagas per quatuor aspice portas;
Scilicet anatolem, disin, mesenbrian, arcton
Qui videt æcclesias, cœlestes æstimat aulas.
Cum peto primatem Stephani prothomartyris ædem,
Et video clerum, video mihi scandere cœlum,
Cœlestesque choros modulari dulciter ymnos.
Et tibi, Salvator, nova mœnia surgere grator
Quæ patriæ columen, vitæ spectabile culmen,
Struxit Adelbero pius, omne suo decus ævo.
Virginis agnus, ovis, et sponsus virginitatis,
Virgineos thalamos in trino nomine trinos

B Collocat in mediis hujus sibi mœnibus urbis.
Mater virgo Dei sit sedula pronuba nati,
Claviger æthereus sit et ipse Dei paranymphus,
Virgineo sponsi thalamo dignata superni
Virgo Glodesindis canit epithalamia regis,
Agnæ minans (959) agnas ad ovile salutis agendas.
Urbis præterea magnæ ponere longa
Tutatur Felix, actis et nomine felix,
Cum Clemente pio, Mettensi præsule primo.
Cum quibus alme vices partiris Symphorianæ.
Johannes alis sublatus virginitatis,
Arnulfum gremio sanctum complexus amico,
Inter eos medius stat clarus ab urbe videri,
Atque volans alto post se trahit agmen ab imo,
Insula, Vincenti, tibi cessit munere Christi;

C Eminet alta tibi domus hic studio Deoderici.
Set nec Martini custodia defuit urbi
Longius astantis, set de prope cuncta tuentis.
Dedecet hic breviter te dicere, Gorzia mater.
Miror aquæ ductus sex milibus isse¹⁰⁰⁰ per arcus;
Invisit matrem cum filia Gorzia Mettim;
Non alti montes, non imæ denique valles,
Intercurrentis non impetus ipse Mosellæ
Præpedire viam; quid vidi operosius umquam?
Ars mittebat aquas, quas tu natura negabas,
Donec sola vias rupit longæva vetustas.
Laudem structuræ retinent hodieque ruinæ.
Plurima prætereo; quæ sunt longinqua, relinquo.
Quis describat aquas? quis fontes, quisve salinas?
D Num sileam Saliam? Moneor memorare Mosellam.
Fontibus a variis regionibus atque remotis
Longos per tractus tibi currunt edere fructus,
Amplexæque tuos alterno litore muros,
Et tandem junctis miscentes oscula labris,
Dant decus et fructum, præstant munimen et usum.
Usus alit ventrem, species mentem, sonus aurem.
Quænam tam suavem modulentur hydraulia vocem?

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰⁰⁰ esse 1.

NOTÆ.

(956) Fortasse ipse Sigibertus. (an in Vita metrica Sigiberti III?)
(957) Italia, Sicilia, Africa.

(958) Arcus grandis.
(959) Minare est ducere Gallyce *moner*

Circumter visum, quantum concedit orizon;
 Nil non jocundum, nil aspicias nisi gratum.
 Quis quit mirari montem, qui pluribus ubi
 Inminet? Est oculis gratissimus, ubere pinguis;
 Hunc natura suo lactavit ab ubere pleno.
 Montibus est raris naturæ gratia talis.
 Assurgunt omnes acclivi vertice montes.
 Vite vides colles redimitos, mergite valles.
 Prata virent, silvæ frondescunt, fluctuat ager (960).
 Pascua si quæres, campos spatia per omnes.
 Quam varie recinunt volucres, examina ludunt;
 Cœli temperiem rarus sentit meliorem.
 Quem non tantarum delectet gratia rerum?
 Ipsos ruricolæ pascit tam grata voluptas,
 Dumque fides ruris votis respondet avaris,
 Exosi requiem solantur amore laborem.
 Vites iste putat, alter fodit, ille maritat,
 Umbrat et hic fontes, hic conserit arbore montes.
 Deviat hic rivos, hic ditat semine campos;
 Hamis piscor ego, tu vimine, retibus ille.
 Quisnam tantarum replicet spectacula rerum?
 Esset ad hæc mutus et Homerus, et alter Home-
 [rus (961).

Mortæ sunt urbes fortunæ munere dites,
 Te pleno cornu naturæ copia ditat.
 Præter fortunæ merces, quas præstat abunde,
 Urbes vicinæ tibi cedunt matris honore,
 Yngiones, Leuci, Viridunum, Leggia (962), Remi,
 Treveris et mater assurgere gaudet amanter;
 Te salvet semper regnans super omnia semper.

18. *De dedicatione duarum ararum.* Fervente igitur studio cœptæ fabricæ et a longo postliminio sanctæ memoriæ præsele, Christo propitio, reduce, aræ duæ in eadem æcclesia sibi contiguæ dedicatæ sunt, præsentibus et cooperantibus reverentissimis Wigfrido Viridunensi, Gerhardo Tullensi pontificibus anno 972; hæc quidem in magnæ et toti ¹⁰⁰⁰ orbi vulgatæ martyris sanctæ Lucie Syracusanæ, illa autem in sanctorum æque mundo pervagatorum Proti et Jacinti martyrum præsentia et honore. Quorum corpora sacrosancta vera, utut fides Christi est, et non alia, ope ipsorum augustorum et domni tunc temporis papæ Johannis auctoritate in ipsis partibus Italiæ adeptus, cum aliis pluribus sanctorum martyrum corporibus huc felici omine Domino translulit auspicante. Et sunt ipsæ (963) dedicationis kalendæ 8 Iduum Augusti, anno pontificatus ejus nono.

19. *De morte Everardi fratruelis sui.* Set quia varia rerum mutatio non patitur esse diutinam læticiam umbratilis prosperitatis, ei tam dedolenti non multo post renovatum est vulnus acerbi doloris. Erat nempe ei fratruelis, dulcedo sui animi et imago pie-

A tatis; Everardus erat nomen illi; quem ipso paterno affectu educandum ab ipsis susceperat cunabulis, ad propagandam spem suæ posteritatis, ad dilatandam gloriam suæ nobilitatis. Heu incerta spes futurorum! Heu male fida sors rerum humanarum! Vix de infantia in pueritiam repserat, vix avitum bonæ indolis gratiam ostentare incipiebat, vix quantum instar in illo futurum esse apparebat, et ecce ecu primo vere tenellus flosculus subito venti turbine dilapsus, sic iste, o dolor! immatura morte mundo præreptus, non mediocre luctum infudit omnibus. Cui patruus, ad miseri solatia luctus, exoquias non tam funebres quam celebres edidit, et corpus cum honore decenti ad monasterium sancti Vincentii deferri fecit, et ante altare Christi virginis Lucie tumulavit. Utque pro innocentis vitæ puritate perciperet aurea præmia perhennitatis, contulit eidem loco pro salute animæ ejus calicem aureum maximi ponderis et mirifici operis, suam ipsiusque memoriam in eodem opere his interexens litterulis: *Deodericus hujus ditæ ædis constructor ac curator* ¹⁰⁰⁷, *Everardi, cita juxta cari, pro anima.* Et cujus nomen in albo vitæ credebatur aureis insertum ¹⁰⁰⁸ literis, hujus tumulo epitaphium superaddidit, aureis in hunc modum exaratum titulis:

Anno dominicæ incarnationis 978 *Deodericus humilis præsul* ¹⁰⁰⁹, *ab ipsis parietinis hujus loci constructor, pio studio Everardum fratruelem sibi, quoad vivere datum es. unicum amorem, orthodoxis regique sanguinis parentibus clarum, ipsosque egregia indole puerilis gratiæ repromittentem, ac semet genti patriæque suæ in spem maximam ab ipsis cunis dulci affectu educatum, immatura falce mortis vix dum decennem abscisum, luctu plebis patruumque inmodico carum pignus silici sub humana sorte* ¹⁰¹⁰ & Non. Septembris mandavit.

ITEM EPITAPHIUM.

*Non est dampnosa mors justis, set preciosa,
 Ante Dei faciem semper habendo diem.
 Ipse dies plenus, lucenti sole serenus,
 Est sine nocte dies et sine fine quies
 Hac requie lætus, lucisque levamine fretus,
 Evardus maneat, cernere quo valeat
 Regem regnantem, regnantium regna regentem,
 Christum, quem coluit, vivere dum potuit.
 Is puer insignis viventem flore decennis,
 Ornans mundicia quæque sui studia,
 Transiit e mundo Septembris sole secundo.
 Lector dic tandem: Pace quiescat! amer.*

ITEM EPITAPHIUM EJUSDEM COMITIS EVERARDI.
*Claudatur hac tumba pridem sine selle columba,
 Infans Evardus, nobilis atque pius,
 Sanguine magnifici generosus Deoderici*

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰⁰⁶ toto c. ¹⁰⁰⁷ codex non hic sed post constructor distinguit. ¹⁰⁰⁸ i. l. h. t. e. s. a. manu 2. addita.

¹⁰⁰⁹ p. pio ab c. ¹⁰¹⁰ ita L. sorto c

NOTÆ.

(960) Spicis vento agitat. LEIB.
 (961) Virgilius.

(962) Lüttich.
 (963) Id est solemnnes dies. LEIB.

Præsulis, ex cujus fratre fuit genitus.

Crastina Septembris lux his fuit ultima membris.

Christe ¹⁰¹¹ tuam requiem da sibi teque diem!

20. *De iterata immunitate ecclesie sancti Vincentii.* Otto imperator sedatis cunctis motibus per Galliam, Italiam versus arripuit viam (an. 980). Nec aberat a latere ipsius conscius omnium consiliorum et particeps omnium negotiorum, episcoporum honor, Deodericus episcopus, quem utriusque dignitatis reverentia majorem aut æqualem reddebat omnibus. Set nulla terrarum longinquitas eum tam longe disparabat, nulla viarum prolixitas adeo gravabat, nulla occupationum multiplicitas eum in tantum angebat, quin jugiter bene et honeste consummando cœnobio sancti Vincentii animum suum præsentaret, et ut nulla alia cura acrior hac ipsum sollicitaret. Quapropter ei ad bonum semper intenta non sufficiebat, quod locum illum et omnia illi delegata auctoritate et benedictione Johannis papæ olim firmiter et legaliter munierat, set adhuc obviam ire injusticiæ pravorum, bona aliorum perperam usurpantium, omnimodis insistebat. Unde modo adductus loci et temporis oportunitate (an. 981), illud ipsum privilegium olim scriptum et signatum a papa Johanne operæ pretium duxit iterandum, Benedicti eo tempore apostolicas vices agentis auctoritate scriptum per manum Bonigonis notarii atque regionarii sanctæ Romanæ æcclesie, in mense Aprili indictione octava (964).

21. *De roborata immunitate actorum ejus.* Ita Domini servus fidelis et prudens ante et retro oculatus, ne aliquo tempore fascinatio nugacitatis obscuraret bona illius, præsaگو futurorum spiritu decebatur, ut quamdiu vita et oportunitas patiebatur, apostolico et imperiali suffragio domesticos fidei tutaretur, ad quos maxime bonum pro remedio animæ suæ operabatur. Nec solam quæsit immunitatem hujus loci, set et alia acta sua volens in perpetuum rata fieri, non distulit ea legali scripto confirmare, edicto imperiali corroborare et anuli ejus impressione consignare. Non pigeat igitur ipsam hinc inserere cartam, operum pontificis nostri et verborum nostrorum testem idoneam.

Decretum Ottonis secundi ¹⁰¹². *In nomine sanctæ et individue Trinitatis Otto divina favente clementia imperator augustus. Omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet atque futurorum, pateat industria, quomodo fidelis noster Deodericus Mettensis ecclesie venerabilis episcopus a nostra celsitudine suppliciter petiit, ut monasterium sancti Vincentii foras muros civitatis suæ, Metis vocatæ ¹⁰¹³, constructum, quod ipse cum licentia et consensu beatæ me-*

A moriæ genitoris nostri, Ottonis videlicet augustissimæ imperatoris, primum ædificare cepit, et mercatum, quem nostro licitu in loco qui Spinal dicitur primum elevavit, imperiali nostræ præceptionis donatione et potentia confirmaremus, et ut familiis ecclesie sancti Stephani prothomartyris Christi, cui ipse præsidet, legem a prædecessoribus nostris, regibus scilicet et imperatoribus, illis concessam, auctoritate nostræ donationis noviter eis concederemus atque confortaremus. Cujus petitionem pro divino amore benigne suscipientes, præfutum monasterium in honore sancti Vincentii martyris consecratum sub nostræ tuitionis emunitatem suscepimus, et omnia illuc ab eo vel ab illis tradita, et adhuc ab aliquibus tradenda, regia et imperiali munificentia ac magnificentia confirmamus; et mercatus in prædicto loco elevatus ut deinceps absque hominum omnium controversia firmiter stet atque maneat, imperiali potestate præcipimus; familiarumque præfatæ ecclesie legem, quam præscriptus Deodericus episcopus eis concedendam a nobis petiit, imperiali dono et munimine illis dehinc tenendam concedimus atque confortamus ¹⁰¹⁴. Et ut hæc nostræ donationis concessio per futura temporum curricula a cunctis fidelibus firmior ¹⁰¹⁵ habeatur, hoc nostræ celsitudinis præceptum inde conscriptum sigilli nostri impressione signare jussimus, manuque propria corroboravimus.

Signum domni Ottonis invictissimi imperatoris augusti. (L. M.) Hildiboldus episcopus cancellarius vice Willigisi archicapellani recognovi. Data 12 Kalend. Julii, anno dominicæ incarnationis 983, indictione 11, anno regni invictissimi Ottonis 25 ¹⁰¹⁶ imperii autem 15. Actum Mantuæ feliciter amen.

22. *De bona consumnatione operum domini Deoderici, et obitu ejus.* Vir itaque Domini Deodericus, bonorum operum studiis adprime intentus et de talento sibi credito pervigili cura sollicitus, coram Domino suo multiplicata pietatis opera reportare studebat, et familiæ sibi commissæ cybum salutarem, ut fidelis servus, suppeditare procurabat.

Præsul enim factus conplevit præsulis actus,

Profruit ac ovis, præfuit ipse quibus.

Diligebat namque eos, quos in ecclesiasticis actionibus ferventes esse cernebat, et ut studium perseverandi non postponerent, fructificanti doctrina ammonebat. Neglegentiores autem, qui minus quam debebant evangelicæ actioni inhærebant, juxta præceptum doctoris gentium arguebat, obsecrabat, increpabat, ac ne morsibus invisibilium luporum læderentur, muro spiritualis defensionis munire non desistebat. In hoc vero perfectio actuum ejus laudabilis extitit, quia, quod sagacitate et affluentia

VARIE LECTIONES.

¹⁰¹¹ Criste c. ¹⁰¹² SECRETI 1. ¹⁰¹³ vocata c. ¹⁰¹⁴ hic et supra confirmamus et confirmaremus intelligendum est ¹⁰¹⁵ firmio c. ¹⁰¹⁶ intelligendum XXIII. imperii XVI. sed reliqua hujus temporis diploma eodem vitio laborant.

NOTÆ.

(964) Anno 981 indictio nona currebat, at a. 981 fuisse, imperatoris tunc statio Romæ indicat.

doctrinæ edocuit, exemplis et honestate morum demonstravit. Egentibus et orphanis misericordiæ viscera aperuit, tribulatis consolationis dulcedinem exhibuit, hospitibus piæ humanitatis beneficia non denegavit. Numquam eum ab jure ad injusticiam quisquam detraxit; set provincialium substantias aliquando privatis rapinis, aliquando publicis vectigalibus pessundari, non aliter, quam qui patiebantur, indoluit. Principibus veritatis verba non tacuit, pupillo et viduæ justiciæ censuram non abscondit. In corde illius humilitas, in ore perfecta sagacitas, in vultu morigerata hilaritas, in opere præcipua erat caritas. Portus et ara suis, totus incumbebat æcclesiasticis incrementis. Denique ut memoria ejus æterna esset, et studium vitæ ejus in domo Domini ut palma florescens, sicut cedrus de Lybano, multiplicaretur, æcclesiarum sedulus constructor extitit, et ut superioris stili narrat historia, temporalibus bonis et sanctorum reliquiis, sicut hodie est cernere, perornator earum indefessus enituit. O virum merito memorabilem, qui humanum favorem velut umbram pretereuntem floccipendens, postposuit amicitias filiorum hominum et sibi vendicavit gratiam supernorum civium! Revera cum inter aulicos et imperii consiliarios primus haberetur, et negotia regni sapientiæ ac dispositioni ejus crederentur, nolebat tamen secularibus se implicare negotiis sicut fecerat eatenus, ut posset Deo militare liberius; set solus habitans secum exercebatur et scobeat (963) spiritum suum. Evomens ergo ab animo omnem curialis anxietatis nauseam, in qua multiplex molestia omnem aliquando excludit modestiam, in qua quisque potest illam volubilem fortunæ inspicere rotam, totum se ab activa ad vitam transtulit contemplativam. Et monitus divina inspiratione, imminere sibi diem sui obitus, agebat pro omnibus vitæ excessibus dignos poenitentia fructus, festinans ascribi cœlestis curiæ dignitatibus. Ponebat siquidem ante oculos mentis id quod in exordio inthronizationis ejus descripsimus, litteram videlicet sui nominis inter nomina Mettensium pontificum argenteo colore cœlitus prætitulata, pro qua promiserat se tanta bona in episcopatu facturum, quod ipsa argentea littera, Deo favente, transformaretur in aurum. Nec fefellit eum animus. Nam bonæ voluntati bonorum operum addens incrementum, memorabili justoque fine bonæ vitæ confirmavit initium.

Sic bonus athleta Domini super atria læta

Florens perfecte, dum curat vivere recte,

Cursum complevit, post hæc in pace quievit.

Qui subtractus ab hac instabili vita (an. 984, Sept. 7), et ut credimus susceptus in cœlesti curia, quam carus fuerit civitati, inæstimabili mœnore funeris potuit æstimari. Delatus ergo ad sancti Vincentii cœno-

Abium, scilicet ad præclarum devotionis suæ testimonium, sepultus est ibi cum honore, qualis decebat tanti nominis pontificem. Opus autem ipsum imperfectum reliquit, sumptus tamen et impensas ad ejus consummationem sufficienter delegare non prætermisit. Transiit autem anno Domini 983 (966), indictione 11, epacta 15, concurrente 7, 7 Idus Septembris, 6 feria, anno 1 regni Ottonis tercii. Quo etiam mensis die recolebatur anniversarius depositionis matris ipsius Amalradæ¹⁰¹⁷. Pater vero ipsius Everardus Kalendis Maii a seculo excessit.

EPITAPHIUM. ¹⁰¹⁸

*Hic Deodericus, generoso sanguine natus
Regum progenie, nomen habens celebre,
Cæsaris Ottonis tetigit quem linea carnis,
Cujus consiliis jura dedit populis.
Luxit enim mundo, ceu sydus lumine pæno,
Actibus eximiis, moribus egregiis.
Unde Mettensem meruit conscendere sedem,
Quam rexit digno præsulis officio.
Aulam hanc cœlesti struxit pro munere regi,
Rebus quam miris compsit et innumeris.
Idibus ebdenis Septembris jam revolutis
Decessus sorte, clauditur hac silice.*

23. De dedicatione ecclesiæ sancti Vincentii.

Jam vero quia de vita excellentissimi præsulis relationem explevimus, operam dare curamus ut diem dedicationis ecclesiæ sancti Vincentii ante posterum oculos relinquamus. Post decessum denique ipsius pontificis, per successiones plurimorum abbatum eidem loco præsidendum, opus, quod remanserat imperfectum, tandem tempore domni Heriberti venerabilis vitæ abbatis est consummatum (an. 1030). Qui inter cætera quæ studiose et religiose effecit, æcclesiam ipsam a domno Deoderico juniore dedicari constituit. Quam liberali omnium rerum apparatu, quam pio devotionis affectu, quam frequenti omnium concursu, quanto studio celebrata sit hujus dedicationis læticia, adhuc quasi recenti eorum qui interfuerunt hæret in memoria. Consecratum est igitur primum et principale altare in honore sancti Vincentii martyris et levitæ; secundum in honore sancti Benedicti abbatis, Fortunati et Elpidii episcoporum et confessorum, Gregorii papæ et confessoris; tertium in honore gloriosissimæ et victoriosissimæ crucis domini nostri Jesu Christi, et Johannis baptistæ, Quintiani presbyteri et martyris, Remigii episcopi et confessoris. Celebrata est hæc dedicatio 2 Idus Maii, anno millesimo trigesimo dominicæ incarnationis, indictione 13, epacta 14, anno 7 imperii Conradi, pontificatus vero domni Deoderici junioris 25. Porro altare sancti Petri, ut traditum est nobis a majoribus, dedicatum est ab Egberto archiepiscopo Treverensi in honore ejusdem sancti Petri apostoli, et Feliciani episcopi et martyris 3

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰¹⁷ ita codex. ¹⁰¹⁸ EPITAPHUM c.

(963) I. e. scopo mundabat.

NOTÆ.

(963) Deodericum a. 984 obiisse constat.

Non Februarii. Hæc de dedicatione ista dixisse suffi- A
 ciant ; verum fidelis lector finem lectionis hac omni malo defendat, ac preces omnium fidelium
 prece concludat, ut dominus Deus istum locum semper exaudiat, qui per secula cuncta vivit et re-
 gnat. Amen.

RHYTHMI IN HONOREM DEODERICI EPISCOPI

Deodericus sanguine, moribus
 Claris profecto clarior omnibus,
 A rege clarebat secundus,
 Vix alicui sub eo secundus.
 Hic consobrinus cæsaris inclity
 Hærebat illi militiæ et domi,
 Regni ferens partes secundas,
 Cæsaris alleviansque curas.
 Regni per illum cuncta negotia,
 Et jura stabant ecclesiastica.
 Miles, senatus, regis aula
 Suspiciebat ad ejus ora.
 Rex Ottho clavo dum moderaminis
 Res fluctuantes Italiæ nimis
 Per jura tranquillare pacis
 Temptat ubique, malis remotis,
 Et hic erat, hic multus et intimus,
 Ad os, ad aures, cor quoque cæsaris;

Per hunc placebat qui placebat;
 Hoc sine vix aliquis valèbat.
 Hac præminentem magnificentia,
 Omnes honorant munificentia,
 Facti per illum gratiosi,
 Ut sua vota queant mereri.
 Qui non avare sed cupidus pie
 Hoc exigebat quod foret utile,
 Notaque culpæ quod careret,
 Quod sibi spem veniæ pararet.
 Nam vestra sancti corpora martyres
 Quærebat hujus sancta viri fides,
 Translata qualicumque cura,
 Ut reverenter haberet illa.
 B Gaudebat hoc urba Metis episcopo,
 Fidens in ejus præsidio duplo,
 Pollens per ejus sanctitatem,
 Tutaque per generositatem.

VITA SANCTI SIGEBERTI REGIS

AUCTORE SIGEBERTO GEMBLACENSI.

(Vide *Patrologiæ tom. LXXXVII, col. 303, in Sigeberto rege.*)

VITA BREVIOR S. SIGEBERTI .

AB EODEM SIGEBERTO SCRIPTA

(DUCHESENE, *Historiæ Francorum Scriptores, II.*)

Quia de Vita Sigiberti, Francorum regis, quæritis, C
 quæque de eo, vel de ordinatione regni in historiis, reliquiis Trojanorum ad exterarum nationes se contu-
 vel de sanctæ religionis propagatione in sanctorum lerunt. Æneam quidem ad Italiam venisse, et Ro-
 legimus gestis, inde collecta expediam paucis. Et mani imperii fundamenta jecisse etiam a scholaribus
 quia tres hujus nominis reges Francorum fuisse cantatur. At duodecim millia Trojanorum, qui An-
 scimus, nobilitatis ejus antiquitatem repetam altius, tenorem secuti sunt, Scythiæ regiones pervagati,
 ut quis fuerit primus rex Sigibertus, quis secundus, circa Meothidas paludes considerunt, et ab Ante-
 quis iste, de quo nunc agitur, tertius, vobis pateat nore Antenoridae vocati sunt. Hinc et in Virgilio
 clarius : et simul cunctis palam fiat unde gens legitur :

*Antenor potuit mediis elapsus Achivis,
 Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus
 Regna Liburnorum, et fontem superare Timavi.*

Quorum posteri condita civitate metropoli sui
 regni, quam Sicambriam nominaverunt, a qua etiam
 ipsi Sicambri denominati sunt, in gentem magnam
 coaluerunt, et semper suæ gentis regem habentes

Postquam Græci vobis Phrygiæ urbem everte-
 runt, Æneas et Antenor nobiles Trojanorum, cum